

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Xızı, Daşkəsən
və Siyəzən
rayonlarının
ləğvi
müzakirədə
yazısı səh.10-da

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 28 noyabr 2025-ci il Cümə № 216 (8826) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Rusiya ilə münasibətlərdə yeni mərhələ

Dövlətlərarası əlaqələrin tam normalaşması bundan sonra da Kremlin atacağı addımlardan asılı olacaq...

yazısı səh.6-da

Xəzərin "dərdinin dərmanı" tapıldı

yazısı səh.4-da

"İsrail bazaları" yalanı yenə dövriyyədə - niyə indi?

yazısı səh.5-da

"Tramp dəhlizi"ndə "Made in Türkiyə" loqosu?

yazısı səh.7-da

"Taşır"ın səbri daşdı - İrəvandan kompensasiya istəyir

yazısı səh.5-da

Bakıda imzalanan Araz dəhlizi razılaşmasının pərdəarxası

yazısı səh.9-da

Quru sərhədlər 2001 gündür bağlıdır

yazısı səh.10-da

Heyvan bazarları nə vaxt açılacaq?

yazısı səh.12-da

Yüzlərlə həkim ölkəyə qayıda bilmir

yazısı səh.13-da

Katolik dini mərkəzlə əməkdaşlıq niyə vacibdir?

yazısı səh.15-da

Toy hazırlığı edənlərə təhlükəli xəbərdarlıq

yazısı səh.12-da

Azərbaycanda rus dilinin təbliğinə dair araşdırma

yazısı səh.3-da

ELDAR ƏZİZOV "FÖVQƏLADƏ KOMANDA" YARATDI

Görülən işlərə nəzarət məqsədilə Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti tərəfindən hər bir rayona cavabdeh şəxs təyin edilib; qış sərt keçərsə, bir neçə icra başçısı "sınaqdan" çıxmaya bilər

yazısı səh.4-da

Azərbaycanda "proletarları birləşməyə" çağırışın kodları

İmişlidə SSRİ bayrağı altında yığıncağın ardınca Bakıda təxribatçı yürüşün təşkili ilə hansı mesajlar verilir?

yazısı səh.3-da

Elçin Şıxlı:
"Şahin Şıxlinski girov kimi saxlanılır"

yazısı səh.6-da

QMİ-nin erkən Həcc hazırlıqlarının "sirr"i

yazısı səh.14-da

Abbas Abbasovun Milli Şurası niyə hələ də "işləyir"?

yazısı səh.8-da

Prezident zavodun açılışında

Prezident İlham Əliyev Bakının Qaradağ rayonunda "Matanat-A" şirkətinin "AZWOOL" mineral daş yunu zavodunun açılışında iştirak edib.

İqtisadiyyat naziri Mikayıl Cəbbarov və "Matanat-A" şirkətinin Müşahidə Şurasının sədri Elxan Bəşirov dövlət başçısına zavodun fəaliyyəti barədə məlumat verib.

Ərazisi 10 hektar olan "AZWOOL" mineral daş yunu zavodunda ABŞ, Almaniyə və Türkiyədə istehsal edilən müasir avadanlıqlar quraşdırılıb. Zavodun illik istehsal gücü 1,5 milyon kubmetr mineral daş yunudur. Müəssisədə məhsullar əsasən yerli xammaldan hazırlanır. Mineral daş yunu zavodunun investisiya dəyəri 43 milyon manatdır. Layihənin reallaşdırılması üçün İqtisadiyyat Nazirliyinin tabeliyində Azərbaycan Biznesinin İnkişafı Fondu tərəfindən 10 milyon manat güzəştli kredit ayrılıb. Bununla yanaşı, müəssisə investisiya təşviqi sənədi ilə texnika, texnoloji avadanlıq və qurğuların idxalı zamanı təxminən 4 milyon manat güzəşt əldə edib. Zavodda 180 iş yeri yaradılıb.

Baş nazirdən imtahanla bağlı qərar

"Praktik tibb və ya əczaçılıq fəaliyyəti ilə məşğul olan və ya bu fəaliyyətlə məşğul olmaq istəyən şəxslərin sertifikatlaşdırma qaydası və sınaq imtahanında iştirak haqqı müəyyənən"

Nazirlər Kabineti bu barədə qərar verib.

"Praktik tibb və ya əczaçılıq fəaliyyəti ilə məşğul olan və ya bu fəaliyyətlə məşğul olmaq istəyən şəxslərin sertifikatlaşdırma qaydasının, o cümlədən sınaq imtahanında iştirak haqqının məbləğinin və davamlı peşəkar inkişaf üzrə minimum kreditin həcmi"nin təsdiqlənməsi barədə qərara əsasən, praktik tibb və ya əczaçılıq fəaliyyəti ilə məşğul olan və ya bu fəaliyyətlə məşğul olmaq istəyən şəxslərin sertifikatlaşdırma imtahanının sınaq imtahanında iştirak haqqının məbləği tibb və ya səhiyyə ixtisasları üzrə ali təhsili olan tibb mütəxəssisləri üçün 35 manat, orta ixtisas təhsili olan tibb mütəxəssisləri üçün 25 manat təsdiq edilib.

Davamlı peşəkar inkişaf üzrə minimum kreditin həcmi hər il orta hesabla 50 kredit olmaqla, 5 il ərzində minimum 250 kredit təsdiq edilib. Bu qərar qüvvəyə mindiyi gündən sertifikatlaşdırma şəhadətnaməsinin qüvvədə olma müddəti başa çatmamış tibb mütəxəssisləri minimum 250 kreditdən hər il üzrə nəzərdə tutulmuş orta illik hesabla 50 krediti topladıqda, sertifikatlaşdırma şəhadətnaməsinin qüvvədə olma müddətinə bir ildən az qalmış tibb mütəxəssisləri 50 krediti topladıqda şəhadətnamə əldə etməlidirlər.

Mikayıl Cəbbarov yenidən AGF prezidenti oldu

Azərbaycan Gülləş Federasiyasının (AGF) prezidenti vəzifəsinə səsvərmə keçirilib. Mikayıl Cəbbarov növbəti 4 il üçün yenidən federasiyanın prezidenti seçilib. Dünya Gülləş Birliyinin (UWW) Büro üzvü Namiq Əliyev isə növbəti dəfə vitse-prezident vəzifəsinə seçilib. Həmçinin İcraiyyə Komitəsinin üzvləri səsvərmə yolu ilə müəyyənən: Mikayıl Cəbbarov, Namiq Əliyev, Namiq Abdullayev, Fərid Mansurov, Vəlif Məmmədov.

Toyuq əti və yumurta niyə bahalashib?

Azərbaycanda son həftələr quş əti məhsullarının, o cümlədən yumurta və toyuq ətinin qiyməti xeyli artıb.

Belə ki, bazarlarda kənd yumurtası orta hesabla 40-45 qəpik, broyler yumurtası isə təxminən 18-20 qəpiyə təklif olunur. Toyuğun kiloqramı isə 6 manatdan 8 manata qalxıb.

Liberal İqtisadçılar Mərkəzinin sədri Akif Nəzirli qiymət artımının səbəbini belə izah edib: "Qiymət artımının başlıca səbəbi quş yemlərinin bahalaşmasıdır. Taxıl, qarğıdalı və soya kimi əsas yem

məhsullarının qiyməti həm dünyada, həm də ölkə daxilində yüksəldiyi üçün istehsalçıların maya dəyəri artır. Bununla yanaşı, tələblə təklif arasındakı balans da pozulur. Soyuq aylarda kənd toyuqlarının yumurtlaması azalır, təklif məhdudlaşır və nəticədə bazarda qiymətlər yüksəlir. Ət məhsullarının bahalaşması da insanların daha çox yumurtaya yönəldir və artan tələbat qiymətlərin qalxmasına təsir edir. İstehsalçıların sayının azlığı bazarda sabitlik yaratmır və qiymət tez dəyişir".

Onun sözlərinə görə,

broyler yumurtası nisbətən stabil olsa da, yem xərclərinin artması onun da qiymətinə təsir göstərir. Gələcək aylarda qiymətlərin necə dəyişəcəyi bir neçə faktordan asılı ola bilər. Əgər yem yenidən bahalaşsa, qış və bahar dövründə kənd yumurtasının istehsalı azalsa və tələbat yüksək səviyyədə qalsın, 1 ədəd kənd yumurtasının qiyməti 60-70 qəpiyə qədər qalxa bilər. Əksinə, istehsal genişləndirilsə və yem bazarında sabitlik təmin olunsun, qiymətlər olduğu kimi qala və ya müəyyən qədər enə bilər.

MDB və ərəb turistlərin Azərbaycana marağı azalıb

dən gələnlərin sayı isə 8,2 faiz azalıb. Bütövlükdə, həmin müddətdə Azərbaycana gələn turistlərin sayı 1,7 faiz azalaraq 2 milyon 171 min nəfər olub.

Gələnlərin 24,4 faizi Rusiya, 17,4 faizi Türkiyə, 8,0 faizi İran, 6,6 faizi Hindistan, 4,3 faizi Səudiyyə Ərəbistanı, 4,2 faizi Gürcüstan, 4,0 faizi Qazaxıstan, 3,4 faizi Pakistan, 2,6 faizi Çin, 2,4 faizi İsrail, 2,3 faizi Özbəkistan, 1,6 faizi Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, 1,4 faizi Ukrayna, 1,2 faizi Türkmənistan, hər birindən 1,1 faiz olmaqla Belarus, Böyük Britaniya və Küveyt, 12,9 faizi digər ölkələrin vətəndaşları olub.

Uşaqlara ən çox qoyulan adlar açıqlanıb

Azərbaycanda 2025-ci ilin ötən dövrü ərzində (yanvar-noyabr aylarında) uşaqlara ən çox verilən oğlan və qız adlarının siyahısı müəyyənən. "Trend" xəbər verir ki, bu barədə məlumat Ədliyyə Nazirliyinin adlar üzrə statistikasında yer alıb.

Statistikaya görə, bu il ölkə üzrə oğlan və qızlara ən çox Uğur, Melisa adları verilib. Oğlanlara verilən adlarla bağlı statistika belədir: Uğur (1569), Raul (1166), Əli (1028), Hüseyn (1050), Yusif (986).

Qız adları: Melisa (1073), Zeynəb (1015), Məryəm (1014), Nilay (993), Aylin (964), Zəhra (942), Fatimə (715).

Son beş ilin statistikasına görə yenə də "Uğur" adı birinci yerdədir. Belə ki, son beş ildə 8721 nəfər uşağa bu ad verilib. Qız adları arasında isə Zəhra adı birinci yerdədir. Son beş ildə 7273 nəfər qıza Zəhra adı verilib.

804 uşaq övladlığa götürülüb

2019-cu ildən indiyədək respublika üzrə ümumilikdə 804 uşaq övladlığa verilib.

Bu barədə Sosial Xidmətlər Agentliyindən bildirilib.

Statistikaya əsasən, ən çox müraciət paytaxt sakinləri tərəfindən edilib və bu gündə 355 uşaq övladlığa verilib. Bununla yanaşı, Abşeron rayonu üzrə 47 uşaq, Sumqayıt şəhəri üzrə 33 uşaq övladlığa verilib. Siyahıda Sabirabad, Masallı, Gəncə, Xaçmaz, Lənkəran, Bərdə, İmişli və Ağcabədi rayonları da ilk sıralardadır.

"Qarabağ" 4 pillə gerilədi

UEFA Çempionlar Liqasının Liqa mərhələsində 5-ci turda yekun vurulub. Beşinci turda səfərdə İtaliyanın "Napoli" klubuna məğlub olan "Qarabağ" turnir cədvəlində 4 pillə geriləyib.

Ağdam təmsilçisi turnirin əvvəlki matçlarında "Benfika"-nı 3:2 hesabı ilə məğlub etmiş, ardınca "Kopenhagen" üzərində 2:0 hesablı qələbə qazanmışdı. Daha sonra "Atletik"ə 1:3 uduzan "Qarabağ" 4-cü turda "Çelsi" ilə 2:2 oynayaq bir xal əldə etmişdi. Bu nəticələrlə komanda hazırda 7 xalla ümumi sıralamada 19-cu yerdə qərarlaşıb. Qaydalara əsasən, Liqa mərhələsində ilk 8 komanda birbaşa 1/8 finala yüksəlir. 9-24-cü yerləri tutanlar pley-off mərhələsində mübarizəni davam etdirir, 25-36-cı yerdə qərarlaşan komandalar isə avrokubok mövsümünü burada başa vurur.

"Qarabağ" növbəti matçını Bakıda keçirəcək. Komanda dekabrın 10-da Tofig Bəhramov adına Respublika Stadionunda "Ayaks"ı qəbul edəcək.

Azərbaycanda "proletarları birləşməyə" çağırışın kodları

İmişlidə SSRİ bayrağı altında yığıncağın ardınca Bakıda təxribatçı yürüşün təşkili ilə hansı mesajlar verilir?

Bakıda SSRİ bayraqları ilə yürüş etməyə çalışan qrupun saxlanılması ilə bağlı məlumatlar yeni müzakirələrə yol açıb. Daxili İşlər Nazirliyi bildirib ki, aksiya təşkilatçıları - Abdulla İbrahimli, İbrahim Əsədli və digər şəxslər müəyyən olunaraq saxlanılıb. Nizami Rayon Məhkəməsində hakim Mətanət Hacıyevanın sədrliyi ilə keçirilən prosesdə onlar barəsində 3 ay müddətinə həbs-qətimkan tədbiri seçilib.

Onlara Cinayət Məcəlləsinin 233-cü (İctimai qaydanın pozulmasına səbəb olan hərəkətləri təşkil etmə və ya bu cür hərəkətlərdə fəal iştirak etmə) maddəsi üzrə ittiham elan olunub. İlk istintaqın açıqladığı məlumata görə, həmin qrup başqa bir dövlətin ayırdığı maliyyə hesabına ofis icarəyə götürüb, müxtəmədi toplantılar keçirib və sovet ideologiyasını təbliğ edən materiallar hazırlayıb. Axtarış zamanı çoxsaylı bayraqlar, kitablar və elektron daşıyıcılar aşkarlanıb.

Lent.az saxlanılanlardan Abdulla İbrahimli haqqında məlumat əldə edib. Məlumatla görə, Abdulla İbrahimli əvvəllər jurnalist fəaliyyəti ilə məşğul olub və Abdulla İsmayilovlu imzası ilə tanınıb. O, daha çox idman jurnalisti kimi fəaliyyət göstərüb. Abdulla İsmayilovlu "Futbol +" qəzetində və "Sport24.az" saytları ilə də əməkdaşlıq edib. Bir müddət əvvəl Peşəkar Futbol Liqası Abdulla İsmayilovlunun akkreditasiyasını ləğv edibmiş.

Saxlanılan İbrahim Əsədli isə tanınmış həkim-onkoloqdur. Bir müddət əvvəl İbrahim Əsədli və həyat yoldaşı Aynur Əsədli arasında mübahisə yaşanmışdı. Daha sonra İ.Əsədli qeyri-rəsmi münasibətdə olduğu Aynur adlı qadınla birlikdə A.Əsədliyə qarşı şiddət göstərmişdi.

Bu hadisə təsadüfi deyil. İmişlinin Sarıxanlı kəndində 9 may tədbiri zamanı SSRİ bayrağının memorial kompleksə sancılması və həmin tədbirdə "Georgi lenti" ilə çıxış edən Saleh Səmədovun həbs edilməsi də geniş rezonans yaratmışdı. Son iki il ərzində sovet simvollarının bu şəkildə yenidən ortaya çıxması cəmiyyətdə "ideoloji

nostalgiyadan" daha böyük proseslərin işə düşdüyü barədə suallar doğurur.

Hadisələr fonunda sosial şəbəkələrdə və mətbuatda yeni ehtimallar səsləndirilir. İstintaq materiallarında qeyd olunan "başqa bir dövlətin maliyyə dəstəyi" ifadəsi diqqətini ən çox çəkən məqam olub. Bir çoxları bu fəaliyyətlərin təsadüfi olmadığını, müəyyən şəbəkələrin himayəsi altında həyata keçirildiyini yazır.

Müzakirələrdə ən çox səslənən suallardan biri isə keçmiş PA rəhbəri Ramiz Mehdiyevlə bağlıdır. Dövlətə xəyanət və hakimiyyəti ələ keçirməyə cəhd ittihamları ilə barəsində həbs qərarı verilmiş Mehdiyevin uzun illər Rusiyanın Azərbaycandakı təsir şəbəkəsinin əsas fiqurlarından biri kimi təqdim edildiyi xatırladılır. Ekspertlər onun "Milyarderlər İttifaqı" ilə "Milli Şura" arasında əlaqələri koordinasiya etməsi barədə iddiaları, eləcə də dövlət çevrilişi ssenarisinə dair məktubun ələ keçirilməsini önə çəkirlər.

Bəs artıq ikinci dəfə Azərbaycanda "SSRİ nostalgisi" adı altında baş verən bu qanunsuz əməllərin arxasında ki qüvvələr kimdir? Əgər İmişli olayında məsələ yalnız imperiyanı simvolizə edən "Georgi lenti" idisə, indi artıq müəşəkkil və düşünülmüş təxribatçı qrupdan söhbət gəlir...

Hüquqşünas Qulamhüseyn Əlibəylinin "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, bu aksiyalar təsadüfi görünür. Onun fikrincə, səbəb Rusiyanın ölkəmizdə təsir dairəsinin kiçilməsindən qaynaqlanır: "Çünki

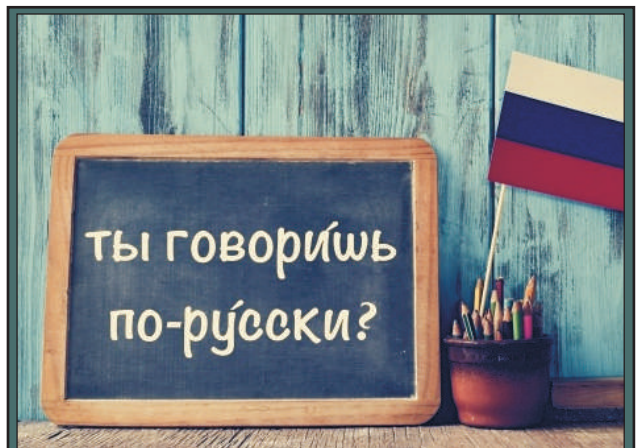

Azərbaycanın həm hərbi, həm də mülki idarəetmə sahəsində Rusiyanın təsir dairəsində olmuş şəxslərin sayı xeyli azalıb. Faktiki olaraq Rusiyanın "5-ci kolon"u ölkəmizdə darmadağın edilib və onun axırıncı nümayəndələrinin dövlətdən, eləcə də cəmiyyətdən uzaqlaşdırılması baş verməkdədir. Bu gedişatı da Rusiya izləyir, başa düşür ki, onun Azərbaycana təsir imkanları digər postsovet ölkələrində olduğu kimi deyil. Ona görə yeni sərt realılıqla barışmaq istəmir".

Q.Əlibəyli hesab edir ki, məhz bu səbəbdən Azərbaycana lokal yürüşlərlə müəyyən ismarışlar verilir: "Əslində tək cəmiyyətə xarakterli aksiya keçirilməyib, həm də Azərbaycan hakimiyyətinə göstərmək istəyirlər ki, onların burada dayaqları var. Yeni belə görüntü yaradılır ki, ölkəmizdə SSRİ-nin bərpasının tərəfdarları var. Bununla Rusiya Azərbaycan hakimiyyətinə demək istəyir ki, özünün buradakı təsir imkanlarını hələ də saxlamaqdadır. İmişli hadisəsi də bu qəbildən idi və Rusiyanın təsiri altında baş vermişdi. Sadəcə, o tədbirdə iştirak edənlər sonuncu aksiyaçı-

larla müqayisədə yaşlı adamlar idi və onların nostalgiyasını müəyyən mənada başa düşmək olardı. Hərçənd o da Rusiyanın təsiri altında təşkil edilmişdi. Ancaq bu aksiyada biz gəncləri görürük və onlar SSRİ bayrağı ilə küçəyə çıxırlar, ictimai qaydanı pozurlar. Əlbəttə, əgər hansısa bayraq la aksiyaya çıxmaq ictimai təhlükə yaratmırsa, iştirakçı şəxs məsuliyyət daşımaya bilər. Lakin söhbət hansısa dövlətin maraqlarına qulluq etmək, bununla Azərbaycan cəmiyyətində demək olar ki, dayaqları olmayan bir dövləti müdafiə etmək cəhdi yaradır, dərhal da ictimaiyyətdə şübhə doğurur. Yeni ola bilməz ki, Azərbaycan Rusiyadan uzaqlaşmaq istəsin, amma hansısa gənc nəsil bu ölkəyə meyl göstərsin. Bu, inandırıcı deyil. O baxımdan, hesab edirik ki, bu hadisə Rusiya xüsusi xidmət orqanlarının, yaxud onun təbliğat maşınının işidir, ya da maliyyə marağı qarşılığında təşkil olunub. Bu mənada, başqa dövlətin tapşırığı ilə ictimai asayışı pozmaq cəhdi varsa, cinayət işinin istintaqı aparılıb başa çatdırılmalıdır".

Hüquqşünas eyni zamanda Azərbaycanın daxi-

Azərbaycanda rus dilinin təbliğinə dair araşdırma

Rusiya Prezidenti Vladimir Putin 2036-cı ilədək dövlətin milli siyasətinin yeni strategiyasını təsdiqləyib. Strategiya altı bölmə və 61 bənddən ibarətdir, prezidentin müvafiq fərmanı ilə birlikdə dərc edilib.

Sənəddə rus xalqının "dövlət formalaşdırıcı" rolunun gücləndirilməsinə xüsusi yer ayrılıb. Rus mədəniyyəti və ənənələrinin təbliği ilə bağlı tədbirlərin sayı bütün oxşar tədbirlərin azı 50 faizini təşkil etməsinin vacibliyi vurğulanır. Konsepsiyada rus dilinin və mədəniyyətinin xaricdə təşviqi, həmçinin rusofobiya, eləcə də ksenofobiya və neonasizmlə mübarizənin gərəkliyi qeyd olunur.

"Novaya Gazeta Europe" sənəddə yer alan hədəf göstəricilərdən yazır. Belə ki, 2036-cı ilədək rusiyalıların 95 faizi "vətəndaş özünüdərkini" nümayiş etdirməyə başlamalıdır. Rəsmi şəxslərə tapşırıqlar ki, əhalinin milli münasibətləri müsbət qiymətləndirən hissəsi 85 faizə yüksəlsin. Milli zəmində ciddi qarşıdurmaların yaranma biləcəyini istisna etməyənlərin sayı isə 15 faizdən çox olmamalıdır. Konsepsiyaya görə, Ukraynanın işğal olunmuş ərazilərində yaşayanlar ümumrusiya tədbirlərində iştirak etməli, həmin ərazilərdə bu tədbirlər azı 2.5 milyon nəfəri əhatə etməlidir.

Putin hökumətə tapşırıb ki, xarici dövlətlərin sakinlərində Rusiyaya "demokratik, federativ, hüquqi dövlət" münasibəti formalaşdırılsın. Bu dövlətin insan hüquq və azadlıqlarının bərabərliyinin cinsindən, irqindən, milliyətindən, dilindən asılı olmayaraq təmin olunduğu vurğulanır.

Elə Rusiya Konstitusiyası da ölkənin belə bir dövlət olduğunu nəzərdə tutur. Amma son illər bütöv kateqoriyalara aid şəxslərin hüquqlarını məhdudlaşdıran çoxsaylı qanun və normativ aktlar qəbul edilib. Buraya cinsi oriyentasiya, siyasi və dini baxışlar, "xarici agent" kimi tanınma, hakimiyyətin arzuolunmaz və ekstremist saydığı qurumlarda iştirak meyarlarına görə məhdudlaşdırmalar daxildir.

Putin xaricdə rus dilinin və mədəniyyətinin təşviqinə də xüsusi diqqət ayırır. Bu ilin iyulunda yayılan xəbərlərə görə, Rusiya İctimai Rəyi Araşdırma Mərkəzi (VTSIOM) Xarici İşlər Nazirliyinin (XİN) sifarişli ilə xaricdə, əsasən Azərbaycanla rus dilinin necə təbliğ olunduğunu öyrənmək üçün sosioloji tədqiqat aparmalı idi. VTSIOM-un bu məqsədlə 34.8 milyon rublluq (443 min ABŞ dolları) tenderi udduğu bildirilirdi.

■ "Yeni Müsavat"

lində də görməli işlər olduğunu düşünür: "Onlardan biri də gənclərin işlə təmin olunmasıdır. Bezi hallarda gənclər pul qarşılığında başqa dövlətlərin təsir dairəsinə düşürlər, onların tapşırıqlarını yerinə yetirirlər. Bura bəzi ekstremist dini cərəyanlar da daxildir. Ola bilsin ki, burada da Rusiya 5-10 gənci pul qarşılığında ələ almaq istəyib və demək istəyib ki, Azərbaycan daxilində qarışıqlıq yarada bilər. Bu mesaj verilsə də, bir ovuc adamla Azərbaycanın daxilində qarışıqlıq yaratmaq mümkün deyil". Onun sözlərinə görə, Azərbaycan cəmiyyəti artıq 1990-cı illərdə baş verən faciələri, sovet totalitarizminin nəticələrini və müstəqilliyin hansı zəhmətlə qazanıldığını yaxşı xatırlayır.

Yada salaq ki, Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin müşaviri Anton Kobyakov və

Dövlət Dumasının deputatı Nina Ostanina SSRİ-nin hələ də hüquqi baxımdan mövcud olduğunu iddia edib. Ekspertlər və müşahidəçilər sözügedən fikirləri heç də təsadüfi hesab etmir. Çünki Rusiya kimi ölkədə dövlətə yaxın şəxslərin Kremlin razılığı olmadan bu cür bəyanatlar verməsi mümkün deyil. Sankt-Peterburq Beynəlxalq Hüquq Forumunun yekun mətbuat konfransında çıxış edən Anton Kobyakov açıq şəkildə bildirib ki, SSRİ-nin dağılması zamanı hüquqi prosedurlar pozulub və bu səbəbdən Sovet İttifaqı hüquqi baxımdan hələ də mövcuddur. Onun sözlərinə görə, SSRİ Xalq Deputatları Konqresinin qərarı ilə yaradılıb və yalnız həmin qurumun qərarı ilə buraxıla bilərdi. Lakin 1991-ci ildə belə bir qərar verilməyib.

■ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Qış mövsümünə hazırlıqla bağlı paytaxt rayonlarında təsdiq edilmiş tədbirlər planlarına uyğun mövsümə və xüsusilə qarlı havalara hazırlıq tədbirləri başa çatıb.

Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti tərəfindən verilən xəbərdərə görə, hazırda şəhərin və rayon kommunal xidmətlərinin xüsusi təyinatlı texnikaları hazır vəziyyətə gətirilib, əlavə tədbirlər görüldü.

Görülən işlərə nəzarət məqsədilə Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti tərəfindən hər bir rayona cavabdeh şəxs təyin edilib. Paytaxtda qarlı havalara hazırlıq tədbirlərinin vəziyyəti məsələləri sonuncu olaraq Bakı şəhərinin Suraxanı, Səbəyell və Nəsimi rayonlarında müzakirə edilib. Müşavirələrdə Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin məsul şəxsləri, rayon rəhbərliyi, kommunal-təsərrüfat və digər aidiyyəti qurumların rəhbərləri, həmçinin özəl sektorun nümayəndələri də iştirak ediblər. Müşavirələrdə hər bir sahənin rəhbərinin hesabatı dinlənilib.

Qeyd olunub ki, rayonlardakı hər bir təşkilat mövsümə hazırlıq tədbirlərinin həyata keçirilməsində fəal iştirak etməli və yağışlılar zamanı bitişik ərazinin qardan və buzdan təmizlənməsi üçün müvafiq tədbirlər görməlidirlər. Qarın təmizlənməsi işlərinə kommunal qurumların texnikası ilə yanaşı idarə, təşkilat, bələdiyyə və özəl qurumların da mövcud texnikalarının cəlb edilməsi qərara alınıb. Eyni zamanda həm də ictimai işə müəssisələrinin, özəl qurumların rəhbərlərinə və ictimaiyyət nümayəndələrinə özlərinə aid ərazilərin təmizlənməsində yaxından iştirak etməyə çağırış edilib.

Qeyd edək ki, bu toplantılar illərdir keçirilir, hər mövsüm eyni tapşırıqlar verilir, inventar və duz ehtiyatının yaradıldığı bildirilir, amma qış gələndə mənzərə dəyişmir. Bakı sakinlərinin təcrübəsi göstərir ki, qar yağdığı günlərdə mərkəzi küçələr nisbi şəkildə təmizlə-

nir, lakin şəhərin böyük hissəsi - məhəllələr, ara yollar, hündürmərtəbəli yaşayış komplekslərinin ətrafı, piyada səkiləri - saatlarla, bəzən günlərlə buz və qar altında qalır.

Qış aylarının ən ciddi problemi isə nəqliyyatın iflic olmasıdır. Paytaxtda hər il eyni sənari təkrarlanır: azca qar yağanda avtobuslar gecikir, metro çıxışlarında sıxlıq yaranır, əsas magistral yollarda qəzalar artır, taksi qiymətləri kəllə-çarxa çıxır.

Bakıda qışa hazırlıqla bağlı müşavirələr, rəsmi çağırışlar, protokol qərarları həmişə çox olur. Problem bu sənədlərin mövsüm başlayanda necə icra olunmasıdır. Görülən işlərə nəzarət məqsədilə Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti tərəfindən hər bir rayona cavabdeh şəxs təyin edilməsi də maraq doğurur. Bu o deməkdir ki, Bakı merinin "fövqəladə komanda"sının üzərinə də ciddi məsuliyyət qoyulub, onlardan rayon rəhbərliyinin qış mövsümündə gördüyü işlərlə bağlı dəqiq hesabat istəniləcək. Bakı şəhərində 12 rayon var: Binəqədi, Xətai, Sabunçu, Nizami, Nərimanov, Nəsimi, Qaradağ, Səbəyell, Xəzər, Yasamal, Pirlahı, Suraxanı. Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Eldar Əzizov paytaxt üzrə icraedici hakimiyyətin ümumi rəhbəridir. Belə görünür ki, bu qış sərt keçərsə, bir neçə icra başçısı "sınaqdan" çıxmaya da bilər...

Parlamentin üzvü Arzu-xan Əlizadə "Yeni Müsavat"a qeyd etdi ki, hər ilin oktyabr-noyabr aylarında BŞİH-də müşavirə keçirilir, rayonlar rəhbərləri, kommunal xidmətlərə cavabdeh şəxslər qarşısında tapşırıqlar qoyulur. Deputatın sözlərinə görə, bu tapşırıqlar qışın bütün çətinliklərinə hazır olmaq, ön tədbirlər görmək və əhalinin üzləşdiyi çətinliklərin aradan qaldırılması ilə bağlı

Eldar Əzizov "fövqəladə komanda" yaratdı

Görülən işlərə nəzarət məqsədilə Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti tərəfindən hər bir rayona cavabdeh şəxs təyin edilib; qış sərt keçərsə, bir neçə icra başçısı "sınaqdan" çıxmaya bilər

olur. A.Əlizadə hər qış şəhər əhalisinin eyni problemlərlə üzləşdiyini vurğuladı: "Təəssüf ki, təbiət şıltaqlıq edəndə Bakıda ciddi problemlər meydana çıxır. Məsələn, bir neçə gün ardıcıl yağış olanda yeraltı keçidlər su ilə dolur, kanalizasiya xətlərinin yarasızlığı üzə çıxır, qar yağanda isə texnikaların çatışmazlığı problemi meydana gəlir. Nəticədə əziyyət çəkən şəhər əhalisi olur".

Deputat Bakıda hər il qar və yağış olanda ənənəvi problemlərin üzə çıxdığını

bildirdi: "Bu il istəməzdik ki, həmin çətinliklər təkrar olunsun. Ona görə də əhali sərt qış və qar istəmir ki, bu problemlərlə üzləşsin. Çünki yollar keçilməz, ictimai nəqliyyatın hərəkəti isə iflic olur. Bundan başqa, Bakıətrafı qəsəbələrdə ciddi problemlər yaranır. Xüsusən də kanalizasiya xətləri ilə bağlı məsələlər ortaya çıxır. Ümumiyyətlə, müasir dövrdə vətəndaşlar qar və yağış problemləri ilə üzləşməməlidir. Hazırda olan müasir texnikalar təbiətin yaratdığı çətinlikləri

tezliklə aradan qaldırmağa imkan verir. Biz bunu Avropa ölkələrində də görə bilərik. Odur ki, Bakıda bu qış ciddi problemlər olmayacağına ümid edirik".

Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyasının sədr müavini Samir Əsədli isə bildirdi ki, paytaxt keçən il də qışa hazır deyildi və bütün eybəcərlikləri, çatışmazlıqları, nöqsanları üzə çıxardı: "İstər avtobusların intervalında gecikmələr olsun, istər yolların qardan təmizlənməsi, istərsə

kommunal xidmətlərin fəaliyyəti. Hər il xüsusən paytaxtın ətraf ərazilərində işıq, qaz və su problemləri yaranır, yollar da nəqliyyatın hərəkəti çətinləşir, vətəndaşlar dayanacaq-larda donaraq avtobus gözləməli olurlar. Biz yalnız şəhərin mərkəzi küçələrinin texnika ilə qardan təmizlənməsinə şahid oluruq. Bakının əksər ərazilərində isə ciddi problemlər olur. Həmçinin Qızıldaş, Müşviqabad və bir sıra qəsəbələrdə çətinliklər yaranır. Həmçinin Bakının kəndlərində də işıq və qaz verilişində kəsintilər olur".

Partiya funksioneri dedi ki, ümumiyyətlə, paytaxtın qışa hazırlığı üçün kompleks işlər görülməlidir: "Eldar Əzizovun rəhbərliyi ilə keçirilən iclasın tədbir xətrinə təşkil olunması lazım deyil, real işlər görülməlidir. XXI əsrdə əhali azca qar yağan kimi problemlər üz-üzə qalır. Bu baxımdan, icra hakimiyyətlərinin də yararsızlığı məlum olur. Ona görə də bələdiyyələrə səlahiyyət verilməli, onların funksiyaları artırılmalıdır. Necə ki Türkiyədə, Avropa ölkələrində bələdiyyələr bu məsələləri həll edirlər. O halda dövlətin də üzərinə yük düşür".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

Xəzərin "dərdinin dərmanı" tapıldı

Bakının havasını saxlayan dənizin ikiye bölünəcəyi iddiası təkzib olunur - Volqa, Kür və Araz...

Son illərdə Xəzər dənizində suyun çəkilməsi çox ciddi narahatlığa səbəb olub. Xəzər dənizinin suyunun çəkilməsi ilə bağlı AMEA-nın Coğrafiya İnstitutunun elmi əməkdaşı Mirnuh İsmayilov maraqlı fikirlər söyləyib.

O, Xəzər dənizində çəkilmələrin səbəbini tektonik proseslərlə əlaqələndirib. "Xəzər dənizi aktiv tektonik bölgədə yerləşir. Çünki Qafqaz dağları cavan dağ hesab edildiyindən burada dağ eməlgəlmə prosesi başa çatmayıb. Yeni dağ eməlgəlmə prosesi davam etdiyi üçün də Xəzər suyunun çəkilmə prosesini müşahidə edirik. Tektonik proseslər isə uzun müddətdir", - mütəxəssis qeyd edib.

AMEA əməkdaşı hesab edir ki, tektonik proseslərin nəticəsi olaraq Xəzər dənizi ikiye bölünəcək: "Yerində iki göl qalacaq. Biri şimal hissədə Dərbənd çökəkliyində, digəri isə cənubda Lənkeran çökəkliyində

də. Bir daha qeyd edirəm ki, bu uzun zamandan sonra baş verəcək".

Coğrafiya İnstitutunun digər əməkdaşı Elnur Cəfərov isə hesab edir ki, müəyyən zamandan sonra Xəzər dənizində suyun səviyyəsinin enməsi nəticəsində su sahilədən 30 km-dək çəkilecək.

Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi yanında İctimai Şuranın üzvü, coğrafiya üzrə fəlsəfə doktoru Rövşən Abbasov Modern.az-da məsələyə münasibət bildirib. O, Xəzərin suyunun azalması haqda bunları deyib: "Xəzərin suyunun 80%-i Volqa çayından gəlir. 1950-ci illərin ortala-

ından başlayaraq Volqa üzərində böyük su anbarları tikilib. Hətta bu anbarlar o qədər böyükdür ki, dəniz adı da alıb. Hövzə yaradılması, buxarlanma, filtrləmə böyük su itkiləri deməkdir. Xəzərsahili rayonlarda əhali artımı da önəmli faktordur. Qeyd etmək lazımdır ki, Kür və Araz əvvəlki kimi bol su-

lu çaylar deyil. Xəzərə gələn çaylardan tək biz yox, qonşu ölkələr - Türkiyə, Gürcüstan, Ermənistan da istifadə edir. Xəzərin səviyyəsini bərpa etmək ona yığılan çayların suyunun artırılması ilə mümkündür".

Mütəxəssis Urmiya, Aral və Xəzərin daxili göllər olduğunu yada salaraq bunları deyib: "Çay suları ilə mövcudluğunu saxlayır. Urmiya gölünün quruması da bənzər səbəblə oldu. Əvvəl gölə gələn çaylar qurudu. Həm də təsərrüfat strategiyası düzgün aparılmadı. Göl ətrafında çox su tələb edən bitkilər əkilib. Xəzərdə də analoji proses getməkdədir. Həştərxanda əkinçilik inkişaf etdirilib ki, onun da su tələbatı Xəzərə gələn Volqa çayı ilə ödənilir. Bununla belə, düşünürəm ki, Xəzərin iki hissəyə bölünməsi, tamamilə quruması iddialar əsassızdır. Volqa kimi Xəzərə axan çayın mənbəyi soyuq ərazidən gəlir. Soyuq ərazi buzlaq, buxarlanma azlığı kimi faktorlar hesabına depo hesab edilir".

Rövşən Abbasov Bakı şəhərinin bozlaşması problemindən də danışdı: "1980-ci illərin Bakısı ilə müqayisədə indiki Bakıda parklar daha geniş ərazidədir. "Qış parkı" nümunəsində hiss edirik ki, hava təmizlənib. Diqqət etsək, görürük ki, Bakı və Bakıə-

rafı bütün parklar çox geniş ərazidə salınır. Bakıda böyük bir hava dəhlizi əmələ gəlib. Yol kənarı ağacların əkilməsi də davam etdirilməlidir. Bəxtimiz gətirib ki, bir tərəfimiz dənizdir. Dəniz üzərinin təmizliyi şəhərə təmiz hava axını yaradır. 1970-ci illərin yaxşı ənənələri var idi. Yaşillıq üçün quraqlıqadavamlı yerli növ eldar şamları əkilib. Buna bənzər başqa ağac növlərimiz də var. Bir-iki il suladıqdan sonra suvarmaya ehtiyac olmur. Qazna yox, təbii ot örtüyünə üstünlük verilməlidir. Bu zaman suvarmaya tələbat azalacaq. Çöllərdə yabani otları kim suvarır? Lakin onlar bitir. Qazonlar daha çox estetik təyinatlıdır. Təbii bitki isə havaya qatqı verə bilər.

Yüksək mərtəbəli binaların inşası da qeyd olunmalıdır. Məqsəd artan əhalinin yerləşdirilməsi olsa da bərabərində problemlərə yol açır. Su-kanalizasiya problemi bu mənada da aktual qalır. Hava axınının qarşısının alınmaması üçün binaların ara məsafəsi mütləq nəzərə alınmalı idi. Bakıya Şimal və Cənub küləkləri əsir. Lakin axın üçün şərait yaradılmalıdır. 4-5 mərtəbəli binalar olan yerdə havanın keyfiyyəti daha yaxşı olur".

□ **"Yeni Müsavat"**

Son zamanlar SEPAH-a bağlı media və şəxslərin Azərbaycan əleyhinə bəyanatları artmağa başlayıb. Tribunainfo.az xəbər verir ki, İran meddiasına geniş çıxış imkanları olan bu qruplar əsassız ittihamlarla çıxış etməklə yanaşı, böhtan və yalan xəbərlər yaymaqdan da çəkinmirlər.

"İran 24" TV-yə açıqlama verən SEPAH-ın sabiq komandiri, anti-Azərbaycan mövqeyi ilə tanınan Mənsur Həqiqətpur Zəngəzur dəhlizi məsələsinə toxunaraq, onu kiçik məsələ hesab edənləri sadələşdirməklə yanaşı, böhtan və yalan xəbərlər yaymaqdan da çəkinmirlər.

SEPAH-ın sabiq rəhbəri deyib ki, Zəngəzur dəhlizi İranın Avropaya və Ermənistanla çıxışını kəsməyəcək. "Bizim Avropaya çıxışımız üçün bir çox yollarımız var. Habelə, bizim Ermənistanla sərhədimizin kəsilməyi halda, bunu başqa bir yolla əvəz etmək üçün alternativimiz mövcuddur".

Həqiqətpur bununla da kifayətlənməyib və Azərbaycana böhtan atmağa çalışıb. O bildirib ki, guya Azərbaycanda İsrailin hərbi bazalarının olmasına dair əvvəldən məlumatları olub. "Bizim daha öncədən Azərbaycanda İsrail bazalarının olmasından xəbərimiz var idi. illər əvvəl İsfahanın hava məkanında və Natanzda "Hermes" dronu İranın hava hücumundan müdafiə sistemləri tərəfindən aşkar edilib. Bu PUA-nın Qarabağda ermənilər tərəfindən zərərsizləşdirildiyi də bildirilib. Xəzər dənizi üzərində "Hermes" dronuna aid olduğu bildirilən dalğalar da müəyyən edilib. Bizim son qənaətimiz odur ki, həmin dron Azərbaycandan buraxılıb".

Rəsmi İranla münasibətlərin normal davam etdiyi bir vaxtda ölkənin ali dini liderinin birbaşa tabeliyində olan

SEPAH-ın mediasında Azərbaycanı hədəfə alınmasının səbəbi necə izah edilməlidir? Belə nəticə hasil olur ki, İranda ikihakimiyyətlikdir- prezidentin komandası Azərbaycanla qonşuluq münasibətlərində, dini liderə tabe olanlar isə əksini həyata keçirirlər.

Politoloq Oqtay Qasımov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, İrandan bir-biri ilə uyğun gəlməyən müxtəlif bəyanatların səslənməsi əslində təəccüblü deyil. Biz zaman-zaman bunun şahidi olmağdayıq: "Xüsusilə də SEPAH-ın təmsilçilərinin və İran hakimiyyətinin mühafizəkar qanadının aparıcı şəxsləri, o cümlədən ekspertlər tərəfindən bu cür bəyanatların verildiyini zaman-zaman eşitməkdəyik. Sadəcə olaraq, Həqiqətpurun indi səsləndirdiyi fikirlər xeyli müddətdir İran tərəfindən Zəngəzur dəhlizi və Azərbaycanla bağlı səngiyən ritorikanın yenidən gündəmə gəlməsi kimi dəyərləndirilir. Onun nə deməsindən asılı olmayaraq Zəngəzur yolunun açılması ilə bağlı proses davam edir. Dəhlizdən İrana pay verilməsi barədə Həqiqətpurun fikrinə gəldikdə isə İran tərəfi zəhmət çəkib məsələni Azərbaycanla deyil, Ermənistanla və dəhlizə nəzarət edəcək ABŞ ilə müzakirə etməlidir. İranın bu müzakirədən hansı nəticə alacağını isə əvvəlcədən söyləmək mümkündür. Bu baxımdan, Həqiqətpur və bu tipli şəxslərin açıqlamaları, sadəcə olaraq, son bir ildə Azərbaycanla İran arasında münasibətlərin nisbətən normallaşmasını istəməyən və İranın ekspansionist siyasəti

“İsrail bazaları” yalanı yenə dövriyyədə - niyə indi?

İranda ikihakimiyyətlikdən qaynaqlanan anti-Azərbaycan iddialar yenidən tirajlanır

Hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov isə bildirdi ki, SEPAH-ın komandiri olmuş şəxsdən başqa cür fikir gözləmək yanlış olardı: "Çünki SEPAH-ın komandirləri olmuş adamlar həmişə anti-Azərbaycan mövqeləri ilə seçiliblər. Həmin adamların imkanı olsa Azərbaycana qarşı müharibəyə başlayarlardı. Mənsur Həqiqətpur vəzifədə olan zamanlarda da Azərbaycana qarşı bu cür böhtanlar atırdı. Azərbaycanda nə İsrailin, nə də başqa ölkənin hərbi bazaları yoxdur. Bunu Azərbaycanın müvafiq rəsmi şəxsləri çıxışlarında dəfələrlə bəyan ediblər. Hətta Azərbaycan Türkiyə ilə qardaş, hərbi müttəfiq olmağına baxmayaraq bizim ərazimizdə Türkiyənin belə hərbi bazası yoxdur. Bunu əslində Həqiqətpur və onun kimilər də bilirler. Sadəcə olaraq, Azərbaycanın müstəqilliyini, qələbəsinə həzm edə bilmədikləri üçün ölkəmizə qarşı vaxtaşırı hədə və böhtanlar yağdırırlar. Yaxşı olar ki, İran hakimiyyəti o cür böhtançıların ağzını yumsun. Çünki belə adamlar iki ölkə arasında münasibətlərə ziyan vururlar".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

“Taşır”ın səbri daşdı - İrəvandan kompensasiya istəyir

Paşinyan həbsdə olan siyasi rəqibinə məxsus elektrik şəbəkəsini milliləşdirmək istəyir, amma bu addımın onun hökumətinə baha başa gələ biləcəyini etiraf edir

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan həbsdə olan siyasi rəqibinə məxsus elektrik şəbəkəsini milliləşdirmək istədiyini bildirib. Amma bu addımın onun hökumətinə baha başa gələ biləcəyini etiraf edib.

Moskvada yaşayan Samvel Karapetyan iyunun 18-də həbs olunub. O, baş nazirin Erməni Apostol Kilsəsinə qarşı addımlarını sərt tənqid edirdi. Paşinyan isə onun həbsindən bir neçə saat sonra Ermənistan Elektrik Şəbəkələrini (EES) tezliklə milliləşdirəcəyini vəd edib.

Ermənistan hökuməti iyulda EES-nin idarəçiliyini zorla ələ keçirib, Karapetyanın "Taşır" Şirkətlər Qrupunu ölkədə elektrik paylayıcı şəbəkəni düzgün idarə etməməkdə suçlayıb. "Taşır" ittihamları siyasi motivli adlandırılıb, Stokholm Ticarət Palatasının Arbitraj İnstitutuna müraciət edib. İrəvan

hakimiyyəti isə institutun EES-nin müsadirəsindən çəkinməklə bağlı qərarını nəzərə almayıb.

Paşinyanın siyasi tərəfdaşının rəhbərlik etdiyi enerji tən-

zimdəyici qurumu ötən həftə "Taşır"ın lisenziyasını alıb. Bu isə o deməkdir ki, tərəflər üç ay ərzində EES-nin başqa bir investora satışı üzrə razılığa gəlməyə, şirkət milliləşdirilə bi-

lər. Bu halda hökumət "Taşır"ə EES-nin bazar dəyərində bərabər kompensasiya ödəməli olacaq.

Paşinyan tənzimləyici qurumun EES-yə təyin etdiyi

esas götürür və onlarla müzakirə aparır. Hansısa qeyri-konstitusional olan və dövləti təmsil etməyən qurumların və onların nümayəndələrinin fikirlərinə reaksiya vermir. Amma ümumən Həqiqətpurun bu açıqlamaları bir daha onu göstərir ki, İranda hələ də Azərbaycana qarşı düşmənçilik mövqeyini saxlamaq və onu inkişaf etdirmək istəyən qüvvələr var. Həmin qüvvələr fəaliyyətlərini davam etdirirlər və Azərbaycana qarşı düşmənçilikdən əl çəkməyiblər".

mıramsa, hüquqşünaslar buna pulyuma deyirlər", - Paşinyan belə deyib.

"AzadlıqRadiosu"nın erməni xidməti yazır ki, bəzi tənqidçilər bunu hüquq-mühafizə orqanlarına EES-nin sahibi və vəzifəliyərinə əlavə cinayət işləri açmaq göstərişi sayırlar. Hökumətin Petrosyanla görüşünü canlı yayımlaması isə Karapetyanın qardaşı oğlu və sağ əli Narekin sərt reaksiyasına səbəb olub. O, videomüraciətində dələduzluq ittihamlarını təkzib edib: "Şübhəsiz, Paşinyan insanları gözəldən salmaqda yaxşıdır, amma detallara varmır. Bu, onun həm burada, həm də başqa yerlərdə zəifliyini göstərir".

S.Karapetyan öncə zorakı rejim dəyişikliyinə çağırış etməkdə ittiham olunub. Gələn ilin iyununda keçiriləcək seçkilərə yeni müxalifət qrupu ilə getmək qərarı verəndən sonra vergidən yayınma, dələduzluq və pul yumaq ittihamları ilə üzlişib olunub. Onun "Mer Dzevov" ("Öz Yolumuzla") hərəkatının Paşinyanın əsas müxalifət rəqiblərindən biri olacağı gözlənilir.

□ **"Yeni Müsavat"**

Rusiya ilə münasibətlərdə yeni mərhələ - Bakıdan start

Dövlətlərarası əlaqələrin tam normallaşması bundan sonra da Kremlin atacağı addımlardan asılı olacaq...

Azərbaycanın baş nazirinin müavini Şahin Mustafayev noyabrın 26-da Rusiya Federasiyası hökuməti sədrinin müavini Aleksandr Novakla görüşüb. Bildirilib ki, oktyabrın 9-da Düşənbədə iki ölkə lideri - İlham Əliyev və Vladimir Putin arasında keçirilmiş görüş iki ölkə arasında bütün istiqamətlərdə münasibətlərə təkan verib. Görüş zamanı ticarət-iqtisadi, energetika və nəqliyyat sahələrində ikitərəfli əməkdaşlığın inkişaf perspektivləri müzakirə olunub.

“Azərbaycan Demir Yolları” QSC-nin sədri Rövşən Rüstəmov və “Rusiya Demir Yolları” ASC-nin baş direktoru və İdarə Heyətinin sədri Oleq Belozorov arasında da görüş keçirilib. Görüş zamanı iki ölkənin demir yolu administrasiyaları arasında əməkdaşlığın inkişafı və qarşılıqlı fəaliyyətin gücləndirilməsi, marşrutların səmərəliliyinin yüksəldilməsi və daşıma proseslərinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi ilə bağlı bir sıra məsələlər müzakirə olunub, sonda ikitərəfli elektron mübadiləsi haqqında saziş imzalanıb.

2024-cü ilin dekabrında Azərbaycanın AZAL aviaşirkətinə məxsus sərnəşin təyyarəsinin Qazaxıstanın Aktau şəhəri yaxınlığında vurulması ilə başlamış gərginlik faktiki Düşənbədə iki liderin görüşünə davam etdi. Putin həmin görüşdə etiraf etdi ki, Rusiya Hava Hücümündən Müdafiə Qüvvələri Azərbaycan təyyarəsini vurub - Bakı məhz bu sözləri uzun müddət gözləyirdi. Bu aylar ərzində xüsusilə diaspor üzərinə təzyiqlər, “Z-blo-

gerlər”in anti-Azərbaycan təbliğatı Rusiya ilə strateji tərəfdaşlığı ciddi şəkildə sarsıtdığını da qeyd etmək lazımdır. Ötən ildən münasibətlərdə açıq şəkildə pisləşmə müşahidə olunsada, amma iqtisadi əlaqələr kəsilmədi. Rusiya hökumətindəki bəzi məmurlar siyasi gərginliyin davam etdiyi zamanda belə, hətta iqtisadi əlaqələrin kəsilməsi barədə bezi qızıdırıcı çağırışlara baxmayaraq, hökumətin Azərbaycanla iqtisadi münasibətləri pozmaqda maraqlı olmadığını bəyan ediblər. Bakıda mühüm danışıqlar aparan baş nazirin müavini Aleksandr Novak, eləcə də baş nazirin digər müavini Overçuk kimi məmurlar münasibətləri daha da gərginləşdirənlərdən fərqli olaraq Azərbaycanla iqtisadi əlaqələrin mühümlüyünü anlayırdılar. Bakı-Moskva münasibətlərində tam normallaşma bundan sonra da Rusiyanın atacağı addımlardan asılı olacaq. Azərbaycana qarşı müxtəlif istiqamətlərdə hücumlara və informasiya vasitələrində tərxiatçı açıqlamalara yol verilməməlidir.

Azərbaycan-Rusiya parlamentlərarası əlaqələr üzrə işçi qrupunun üzvü Azər Badamov “Yeni Məşavət”-a bildirdi ki, AZAL təyyarəsinin vurulmasından sonra Azərbaycanla Rusiya arasında siyasi münasibətlərdə gərginlik yaşansa da, ölkələrimiz arası iqtisadi əlaqələrdə heç vaxt azalma baş verməyib: “Siyasi münasibətlərdəki dinamikaya diqqət yetirsək görürük ki, 26 noyabrda prezidentlərin Düşənbədə keçirdiyi ikitərəfli görüşdən sonra iki ölkə arasında siyasi və iqtisadi münasibətlər yavaş-yavaş öz axarına qayıdır. Bununla yanaşı bir daha qeyd edə bilərəm ki, AZAL təyyarəsi ilə bağlı məlum hadisələr iqtisadi münasibətlərə mənfi təsir göstərməyib, hətta əksinə, artımlar baş verib. Bu da Azərbaycanın Rusiya üçün vacib iqtisadi tərəfdaş olduğundan irəli gəlir. İki ölkə arasında iqtisadi münasibətlərin davam edən ticarət dövriyyəsinin dinamikasında özünü göstərir. Belə ki, Azərbaycanla Rusiya arasında ticarət dövriyyəsi 2024-cü ildə 2023-cü ilə nisbətən 10% artaraq 4,8 milyard dollar olub. 2026-cı ilin 10 ayında isə 4,2 milyard dollara çatmaqla 5,3% artım olub. Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizi vasitəsilə Azərbaycan üzərindən 2024-cü ildə daşınan yüklərin həcmi 6,7% artıb. Amma qar-

şıda qoyduğumuz hədəflər daha böyükdür. Belə ki, 2028-ci ildə Azərbaycan tərəfdaş ölkələrlə bir yerdə bu marşrut üzrə yükdaşımaları 5 milyon tona, sonra da 15 milyon tona çatdırmağı hədəfləyir. Azərbaycan Rusiyanın həm qonşusu, həm də daşımaların təhlükəsiz həyata keçirilməsi üçün etibarlı və perspektivli tərəfdaşdır. Bu baxımdan, iki ölkə arasında siyasi münasibətlərin də normaya düşməsi təbii ki, Rusiya üçün vacibdir. O cümlədən Azərbaycanın beynəlxalq siyasəti milli maraqlar üzərində qurulub, qarşılıqlı hörmət və fayda əsasında hərtərəfli münasibətlərin davam etdirilməsinə həmişə açıqdır”.

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva Rusiya tərəfinin Azərbaycan üzrə istəmə məsələsini bir daha qabartdı: “Təyyarə qəzasının üzərindən 11 ay keçir. Amma buna baxmayaraq, Rusiya Azərbaycanla hələ də dövlət səviyyəsində, rəsmi şəkildə üzr istəməyib. Prezident Putinin azərbaycanlı həmkarı İlham Əliyevlə görüşdə üzrxahlığı ilə bağlı məlumatlar mediada işıqlandırılıb, vəssalam. Bundan artıq media resurslarında informasiyaya rast gəlinməyib. Bütün bunlara baxmayaraq, Moskva ilə Bakı arasında iqtisadi əlaqələrdə axşama müşahidə olunmadı. Əksinə, əlaqələr artan inkişaf tempi üzrə getməkdədir. Hətta iki

“Şahin Şıxlinski girov kimi saxlanılır”

Elçin Şıxlı: “Müəyyən mübadilə və ya şərt məsələləri gündəmdədir”

“Bir müddətdir Bakıda deyildim, ona görə də Şahin Şıxlinski ilə bağlı yeniliklərdən xəbərsizəm. Məhkəməsi dekabrın sonlarına təyin olunmuşdu, indi bilmirəm, tarixi irəli çəkiblər, yoxsa yox. Şahin Şıxlinski də, oğlu Mutvalı da hazırda təcridxanada saxlanılır”. Bu fikirləri Şahin Şıxlinskiyin qohumu, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin sədri Elçin Şıxlı Modern.az-a deyib.

Onun sözlərinə görə, Şahin Şıxlinski girov kimi saxlanılır: “Görünür, müəyyən tələblər irəli sürülür. Bir vaxtlar “Sputnik”-in iki rəhbəri, eləcə də Moskva Akademik Satira Teatrının 20 illik direktoru olmuş Məmmədli Ağayev saxlanılmışdı. İndi “Sputnik”-dəki şəxslərdən biri azad edilib, Satira Teatrının sabiq direktoru da buraxılıb. “Sputnik” rəhbərlərindən biri isə hələ də ev dustağıdır. Bir tərəfdən də Şahin Şıxlinski saxlanılır. Müşahidə edilən odur ki, müəyyən mübadilə və ya şərt məsələləri gündəmdədir. Rusiya təhqiqatın nəticələrini necə elan edəcəksə, proses də ondan asılı olacaq”.

E.Şıxlı onu da əlavə edib ki, Rusiya tərəfi Azərbaycanın gücləndiyinin, bölgədə nüfuzunun artmasından xəbərdardır: “Ötən ayın ortalarında Prezident İlham Əliyev Daşkənddə Orta Asiya ölkələrinin sammitində iştirak etdi. Bu, konsultativ forum idi və Azərbaycan 5+1 formatına daxil edildi. Yeni Mərkəzi Asiya ölkələri Azərbaycanı öz qapalı formatlarına qəbul etdilər. Bu, o deməkdir ki, TDT-də üç ölkə üzvdür, Türkmənistan müşahidəçi qismində, amma bu dediyim formatda Tacikistan da yer alır və Azərbaycan da həmin regional platformaya daxil olur. Bu isə Azərbaycanın Mərkəzi Asiya bölgəsinə nüfuz etməsi, orada söz sahibi olması anlamına gəlir. Beləliklə, Rusiya öz ənənəvi təsir dairəsini tədricən itirdiyini görür və Kremldə bunu qəbul edir”.

Xatırladaq ki, avqust ayında Moskvanın Basmannı Məhkəməsi “Azərbaycan-Ural” ictimai təşkilatının və Yekaterinburqdakı Azərbaycan diasporunun rəhbəri Şahin Şıxlinskiyi qiyabi həbs edib. O, Moskvada könüllü şəkildə təslim olub və oradan Yekaterinburqa aparılıb.

Yerli mətbuat yazır ki, Şahin Şıxlinskiyə qarşı Rusiya Cinayət Məcəlləsinin iki maddəsi üzrə cinayət işi açılıb.

O, Rusiya Cinayət Məcəlləsinin 318-ci maddəsi (hakimiyyət nümayəndəsinə qarşı zor tətbiqi) və 105-ci maddəsinin 2-ci hissəsi (qəsdən adam öldürmə) ilə axtarısa verilməmişdi.

□ “Yeni Məşavət”

ölkə arasındakı əlaqələrin daha da pisləşməsinə nail ola bilmədilər”.

Ekspert dedi ki, iqtisadi əlaqələrin inkişafında hər iki tərəf maraqlıdır: “Buna görə də Rusiya ilə Azərbaycan arasında iqtisadi əlaqələr çox yaxşı inkişaf edir, daimi təmaslar saxlanılır. Hətta Çində keçirilən ŞƏT Sammiti zamanı tərəflər fəal qarşılıqlı fəaliyyət göstərirlər. Əminliklə söyləmək mümkündür ki, iki ölkə arasında münasibətlər iqtisadi baxımdan planlaşdırıldığı kimi normal inkişaf edir. Digər tərəfdən, Azərbaycanın da daxil olduğu İƏT ölkələri Rusiya ilə qarşılıqlı əlaqələri xeyli gücləndirib. Son bir ildə ümumi dövriyyə 30% artıb. Bu da o deməkdir ki, Azərbaycan və Rusiyanın bir çox təmas

nöqtələri və əməkdaşlığın inkişafı üçün əsasları var. Ötən il ölkələr arasında ticarət dövriyyəsi 10% artaraq, demək olar ki, 4,8 milyard dollar təşkil edib. Rusiya İtaliya və Türkiyədən sonra Azərbaycanın üçüncü xarici ticarət tərəfdaşı, həmçinin Azərbaycanın qeyri-neft məhsullarının ən böyük alıcısı (34,6%) olub. Ötən il Rusiya məhsullarının Azərbaycana tədarükü əhəmiyyətli dərəcədə artıb. Yeni 14,5% artaraq 3,621 milyard dollar təşkil edib. Bütün bunlar onu göstərir ki, Rusiya ilə Azərbaycan arasındakı iqtisadi əlaqələrin üstündən hər hansı gərginliklər, siyasi böhranlar belə birdəfəlik xətt çəkə bilməz. Çünki həmin iqtisadi əlaqələrin qurulmasına hər iki ölkə onilliklər sərf edib”.

□ **Cavanşir ABBASLI,**
“Yeni Məşavət”

Ermənistanın xarici işlər nazirinin müavini Manaçak Safaryan TRIPP layihəsində türk şirkətinin iştirakının mümkünlüyü barədə açıqlama verib. “Yeni Məsəvat”ın məlumatına görə, Safaryan bildirib ki, bu məsələyə yalnız layihənin iki tərəfi - Ermənistan və ABŞ birlikdə qərar verə bilər. “Əlbəttə, hər tərəfin öz mövqeyi var, bu məsələ yalnız iki tərəfin məsləhətləşmələri nəticəsində həll olunacaq”, - deyərək vurğulayıb.

Ermənistanın bu məsələdə hansı mövqedə olduğu barədə sual ünvanlandıqda, Safaryan konkret cavab verməyərək bildirib: “Bu, qərarların özündə əks olunacaq”. O əlavə edib ki, “bu mərhələdə məsələyə daha geniş toxunmaq lazım deyil, lakin şirkətlərin seçimi hər iki tərəfin maraqlarına uyğun olmalıdır. Ən önəmli prioritet isə ilk növbədə erməni-amerikan birgə şirkətinin yaradılmasıdır”. Ermənistan tərəfi hazırda türk şirkətlərinin layihəyə qoşulub-qoşulmaması ilə bağlı konkret mövqə bildirməsə də, TRIPP layihəsi çərçivəsində Türkiyə ilə əməkdaşlıq üçün qapını açıq saxlayıb. Türkiyə şirkətləri TRIPP-in tikintisinə qoşularsa, bu, faktiki olaraq, Türkiyə-Ermənistan münasibətlərinin normallaşmasının artıq praktik mərhələyə qədəm qoyması demək olacaq.

Ekspertlərə görə, Türkiyənin rəsmi olaraq “Tramp yoluna” qoşulması reallaşırsa, bu Rusiyada ciddi narahatlıq yarada bilər. Xüsusilə də, Türk Dövlətləri Təşkilatının Zəngəzur dəhlizi üzərindən reallaşdırılacaq Şərq-Qərb xətti rəsmi Ankara üçün yalnız Azərbaycanla bağlantını gücləndirmir, həm də Orta Asiyaya birbaşa çıxış imkanlarını maksimum səviyyədə genişləndirir. Bu isə nə İranın, nə də Rusiyanın geosiyasi maraqlarına uyğundur.

Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh sazişinin imzalanması, həmçinin kommunikasiyaların açılması Rəsmi Ankaranın maraqlarına daxildir. Bir neçə gün əvvəl Türkiyənin xarici işlər naziri Hakan Fidan Romada yerləşən Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunda keçirilən konfransda cari beynəlxalq hadisələr barədə danışarkən demişdi ki, Türkiyə Ermənistan və Azərbaycan arasında yekun sülhün gələn ilin birinci yarısında imzalanacağını gözləyir. Nazir Vaşinqtonda Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin parafanmasına görə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə və ABŞ lideri Donald Trampa təşəkkür edib. Fidan hesab edir ki, Türkiyə Ermənistan və Azərbaycan arasında yekun sülhün gələn ilin birinci yarısında imzalanacağını gözləyir: “Ermənistanla Azərbaycan arasında müqavilə yekunlaşan kimi biz Ermənistanla münasibətləri tez bir zamanda normallaşdıracağıq”.

Fakt budur ki, rəsmi İrəvan Ankara ilə münasibətləri normallaşdırmağa çalışsa da, bu-

“Tramp dəhlizi”ndə “Made in Türkiyə” loqosu?

Azərbaycan və Ermənistan arasında əldə olunmuş Vaşinqton razılaşmasında Türkiyənin iştirak edəcəyi halda, Kremlin hansı mövqə sərgiləyəcəyi maraq doğurur

na Azərbaycanı kənarda qoymaq nail olmaq arzusunda idi, lakin Türkiyə Ermənistanı yerini göstərdi. Təbii, əgər Paşinyan hakimiyyəti üzərinə götürdüyü öhdəliklərə əməl edəcəksə, həm Azərbaycan, həm də Türkiyə tərəfdən qarşılıqlı addımlar atılacaq. Xüsusilə də Zəngəzur dəhlizinin tikilməsi ilə bağlı Ermənistanın sürətli şəkildə hərəkətə keçməsi lazımdır. Paşinyanın Türkiyə və Azərbaycana Marqara - Gorus yolunu təklif etməsinə ciddi reaksiyanın verilməməsi o deməkdir ki, İrəvan “ev tapşırığı”nı gecikdirməməlidir, əks halda, fürsət əldən çıxa bilər. Normal addımların atılması halında Türkiyənin Zəngəzur dəhlizi - Tramp marşrutunda daha yaxından iştirakı reallaşa bilər. Düzdür, Kremldən də davamlı şəkildə Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı açıqlamalar verilir və Rusiya dəhlizdə “varlığını” nümayiş etdirməyə çalışır.

Deputat Sahib Aliyevin sözlərinə görə, ABŞ Dövlət Departamentinin siyasi məsələlər üzrə müşaviri Allison Hukerin Azərbaycan və Ermənistan səfəri göstərdi ki, Vaşinqton Zəngəzur dəhlizindən keçəcək kommunikasiya xətlərinin tikintisi üçün ciddi hazırlıq işləri görür: “Sözügedən dəhliz əslində təkcə Ermənistandan keçən 42 kilometrlik ərazidən ibarət olmadığından və onun Şərqi Zəngəzurdan keçən hissəsində gedən tikinti prosesində Türkiyə şirkətləri də fəal yer aldığından Qərbi Zəngəzurdan keçəcək dəmir yolu və digər kommunikasiya xətlərinin inşasına da cəlb olunacaqları istisna deyil”. **S.Aliyev davamında mühüm qeydlərini də “Yeni Məsəvat”la bölüşdü:** “Sadəcə, bugünlərdə Ermənistanın elektrik şəbəkəsi qarışıq bir sıra strateji obyektlərin, o cümlədən Zəngəzur Mis-Molibden Kombinatının da guya Türkiyənin idarəçiliyinə veriləcəyi haqda xəbərlər yayılır ki, məncə, bu, səbəbsiz deyil. Əlbəttə, burada söhbət ondan getmir ki, yayılan informasiyalar tam doğrudur. Xatırladım ki, Nikol Paşinyanın yayda Türkiyəyə səfəri öncəsi də Rusiyadan bu qəbildən olan informasiya və şərhlər verilirdi. Bəlkə də ona görə ki, belə bir plan varsa, onun baş tutmaması üçün ictimai narazılıq yaradıl-

sın. Amma istənilən halda hər iki ölkə arasında yaxınlarda hansısa bir diqqətçəkəcək razılaşmanın olacağını bəzi əlamətləri var ki, onlardan da biri, fikrimcə, iki gün öncə Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın sədrliyi ilə Milli Təhlükəsizlik Şurasının iclasında “Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh prosesində son dövrdə əldə olunan müsbət nailiyyətlər fonunda ikitərəfli və regional əməkdaşlıq imkanları”ndan bəhs edilməsi idi”.

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin icraçı direktoru, hüquqşünas Sahib Məmmədov bu fikirdədir ki, əgər Zəngəzur dəhlizi bir sıra dövlətlərin geosiyasi maraqlarına zidd olmasaydı, məsələ çoxdan həll olunmuşdu və həm dəmir yolu, həm də avtomobil yolu artıq istismara hazır olardı: “Amma Azərbaycanın indiyədək hansı beynəlxalq kommunikasiya vasitələrinin tikintisi asan olub ki? Bakı-Tiflis-Ceyhan əleyhinə beynəlxalq kampaniyanı unutmamışıq. TAP, TANAP, Bakı-Tiflis-Qars və s. hamısına maksimum maneə olub. Amma sonda Azərbaycan istədiyinə nail olub. Bu məsələ də həllini tapacaq. O ki qaldı yolun kimin tikib, kimin istismar edəcəyi, fikrimcə, bizim üçün bu, prinsipial məsələ deyil. İstənilən halda biz yollar üzərində Ermənistanın suveren hüquqların tanımağa hazırıq. Əlbə-

tə, bizim qoyduğumuz şərtlər çərçivəsində: bizim yüklər, nəqliyyat vasitələri Naxçıvana və geriye maneəsiz, yoxlanılmadan və təhlükəsiz gedib-gəlməlidir”. **Safaryanın “Ermənistan və ABŞ birlikdə qərar verə bilər” fikrinə gəldikdə, S.Məmmədov dedi ki, bu məsələ də Vaşinqtonda Azərbaycanın iştirakı və razılığı ilə həll olunub, daha doğrusu, razılıq əldə edilib:** “Əgər bu yolların çəkilməsi və istismarı ilə bağlı ABŞ Ermənistan birgə şirkəti yaradılacaqsa, o zaman onlar tikinti üçün tender elan edə bilər və bu zaman tenderdə Türkiyə şirkətləri və ya digər ölkələrin şirkətləri də iştirak edə bilər. Prinsipcə, bunun nə Ermənistan, nə də digər maraqlı tərəflər üçün fərqi olmamalıdır. Bu, bir kommersiya layihəsidir. Kim daha ucuz, daha keyfiyyətli tikəcəksə, onu da cəlb edə bilərlər. Yolun istismarını isə razılaşmaya görə ABŞ şirkəti və ya ABŞ və Ermənistanla məxsus birgə yaradılacaq şirkət həyata keçirə bilər”. STM təmsilçisi vurğuladı ki, bu məsələnin ətrafında yaradılmış əjotaj məqsədlidir: “Yuxarıda qeyd etdiyim kimi, bəhanə axtarırlar deyərək, hər kiçik məsələni də şişirdirlər. Yol isə nə qədər tez hazır olsa, bir o qədər yaxşıdır, həm də Ermənistanın özü üçün”.

■ **E.PAŞASOY,**
“Yeni Məsəvat”

Üç ölkə Azərbaycandan keçən dəhlizə qoşulmaq istəyir

“Şimal-Cənub” Beynəlxalq Nəqliyyat Dəhlizinə qoşulmaq istəyini ifadə edən ölkələrin sayı çoxdur. Dəhlizin qollarının yaradılması məsələsi aktuallaşır”.

“Teleqraf” xəbər verir ki, bunu Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin İqtisadi Əməkdaşlıq Departamentinin direktoru Dmitri Biriçevski deyib.

“Digər dəhlizlər də var və onların bir-birinə uyğunlaşdırılması çox vacibdir. Ona görə də Əfqanıstanın bu layihəyə marağı prinsipial əhəmiyyət kəsb edir. Qoşulmaq istəyənlər varsa və qol yaratmaq mümkündürsə, bu, ola bilər. Əfqanıstan və Əfqanıstan-Pakistan marşrutuna Türkmənistan, Qazaxıstan və Mərkəzi Asiya digər ölkələri də maraq göstərir”, - o qeyd edib.

Biriçevski nəqliyyat dəhlizini logistik çərçivə və böyük Avrasiya nəqliyyat infrastrukturunun sistem yaradan elementi adlandıraraq və layihənin inkişafını davam etdirəcəyinə əmin olduğunu bildirib.

Xatırladaq ki, Şimal-Cənub dəhlizi Asiya ölkələrindən Avropaya sənişin və yük daşımaları üçün multimodal marşrutdur. Xətt Rusiya, Azərbaycan, İran və Hindistanı birləşdirir.

Türkiyənin Ukraynaya qoşun göndərmək üçün şərti

“Bu ölkəyə hərbi qüvvə göndərmək barədə qərar qəbul edilməzdən əvvəl Ukraynada atəşkəs təmin edilməlidir”.

“Teleqraf” xəbər verir ki, bu barədə Türkiyə Müdafiə Nazirliyinin sözcüsü Zəki Aktürk bildirib.

“Sülh, təhlükəsizlik və sabitlik zərurətindən danışarkən ilk əgla gələnin Türkiyə Silahlı Qüvvələri olması Türkiyə ordusunun effektivliyi, çəkildirmə qabiliyyəti və nüfuzunun mühüm göstəricisidir. İlk növbədə, Rusiya ilə Ukrayna arasında atəşkəs rejimi yaradılmalıdır. Bundan sonra vəzifəsi müəyyən olunmuş bir missiyanın çərçivəsinin aydınlaşdırılması və hansı ölkənin hansı ölçüdə töhfə verəcəyinin ortaya qoyulması zəruridir. Türkiyə Silahlı Qüvvələri bölgəmizdə təhlükəsizlik və sabitliyi təmin edəcək hər bir təşəbbüsə töhfə verməyə hazırdır”, - o vurğulayıb.

Əli yalamaq haqqında hədis

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Heykəltəraş Ömər Eldarovun müsahibəsini oxudum, deyir Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri Anar Rzayevin (soyadı mən xüsusi vurğulamıram, Eldarov belə deyib) portreti üzərində çalışıram: “Özü sifariş verdi. İş tam hazır olmadığı üçün sizə göstərə bilmirəm”.

Yəqin Anar müəllim həmin portret əsasında heykəlini tərəş etməyi də sifariş verər. Yoxsa rəsm şəklində, özü də heykəltəraşa zakazın mənası nədir? Buradan isə belə nəticə çıxır: Anar müəllimdə şöhrətpərəstlik, özünə vurğunluq yaranmışdır. Həmçinin 3 min üzvü olan AYB-nin qanacağı çatmayıb ki, öz sədrinin portret və heykəlini düzəltərsin.

Xəcalətli haldır. Ən azı Anar müəllim vasitəsilə hökumətdən ev alan şair və yazıçılar, katibə və sürücülər onun heykəl və büstlərini düzəltməyi evlərinin ağzında qoymalı idilər. Qanacaq lazımdır.

İşin bədii tərəfinə gələndə, açıq, mənim Ömər müəllimin sənətkarlıq xüsusiyyətlərindən o qədər də xoşum gəlmir. Təbii, şəxsi, zövq məsələsi saya bilərsiniz, ancaq Eldarovu həddən artıq şablon, klişə, sosrealizm üslublu konveyer sənətçisi hesab edirəm. Elementar bir sualla hazırda özümə müraciət elədim: Bakıda, Azərbaycanda Ömər Eldarovun imzası olan hansısa möhtəşəm abidə, heykəl xatırlayırsanmı? Yadıma sala bilmədim. O baxımdan düşünürəm ki, Anar müəllimin heykəli də Eldarovun bir-birinin burnundan düşmüş heykəllərindən biri olacaq. Niyə Mikelanceloya sifariş vermir, anlamıram.

Bəlkə Eldarov Anarı ağzında qəlyan təsvir eləsə, hansısa yenilik, fərq ortaya çıxar. O zaman da Stalinlə assosiasiya yaradacaqdır. Anar müəllim isə Stalini sevmir. Bunu biz Rəsul Rzanın şeirlərindən bilirik: “Quş keçməyən sərhədlərdə, Eldə, obada, hər yerdə, Geniş mavi dənizlərdə Keşik çəkən qızıl əsgər Deyir: - Yaşa, can Stalin! Ey böyük insan Stalin!” Sözləşir, buna Niyazi mahnı da bəstələmişdir, hələlik köşəmizin imkanları musiqini verməyə çatmır.

Ta mövzu açıqlı, bu da Rəsul müəllimin şeiridir və Stalinə ithaf olunub: “Türklər bizə qardaş deyib elimizi tala-yanda, Müsavat hər qəsbkarın ayağını yalayanda, Almanların ac sürüsü rast gələni dalayanda, rus xalqının qardaş əli sıxdı bizim əlimizi” və sairə. Mən hər dəfə Rəsul Rza küçəsindən keçəndə bu şeiri zümzümə edirəm.

Bax, elə Bakıda SSRİ bayrağı qaldıran yoldaşların hərəkətini də anlamaq olmur. Axı sizin nəyiniz çatışmır? Prinsipcə, hazırda bizdə bir çox qayda-qanunlar elə əziz Sovet dövlətimizi xatırladır. Camaat milli “ov, yev” soyadında, uşaqlar rus sektorunda oxuyur. Eynilə o dövrdəki kimi iqtisadiyyat mərkəzləşib, əsas sahələr dövlətə tabedir. Fəhləni adam yerinə qoyan yoxdur, imperialist dairelərlə mübarizə aparırıq, hər gün yeni-yeni yapon casusları aşkara çıxarılır, xalq düşmənləri də en qədr. O vaxt Buxun toyuq budlarını yeyirdik, indi Braziliya danası.

Əlbəttə, yüngülvari dekorativ fərqlər var, məsələn, Ramiz müəllim o vaxt MK-da otururdu, indi villada ev dustağı şəklində yaşayır. Qalan hər şey, o cümlədən Anar müəllim və şeyx sovetin vaxtından həmin vəzifələri daşıyırlar.

Bir də dəqiq xatırlamıram, deyəsən, sovet vaxtının Azərbaycan SSR bayrağı yalnız qırmızı və göy xətlər idi, indi yaşıl artırılıb, Allahımıza şükür. Əsas odur dinimizə qayıtmış, qalanları boş şeylərdir prinsipcə. İnsanın o dünyası yaxşı olsun.

Sonda zati-aliləri əl-Buxari müəllimdən bir gözəl hədislə (5456 nömrəli) bu mübarək yazını bitirək: “Biriniz yemək yedikdə əlini yalamayınca və ya (əhli-əyalına) yaladırmayınca onu (heç nəyə) silməsin”.

2013-cü il prezident seçkisi ərəfəsində Kremlin Azərbaycanda hakimiyyət dəyişikliyi planları daha geniş miqyaslı idi. Moskva Azərbaycanın şəhər və rayonlarında dayaq nöqtələri yaratmaq üçün Rusiyada yaşayan imkanlı azərbaycanlılardan, xüsusilə Milyarderlər İttifaqının üzvlərindən istifadə etməyi planlaşdırırdı. Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti də bu istiqamətə yönləndirilmişdi. Məqsəd seçkilərdən əvvəl həm sosial baza, həm də maliyyə-ideoloji dayaqqlar yaratmaq idi.

2013-cü ildə azərbaycanlı oligarxların şərti adı “Milyarderlər ittiqaqı” (Rusiya Azərbaycan Təşkilatları İttifaqı) olan qurumda birləşməsi, onlara “liderliyi” baş nazirin keçmiş müavini Abbas Abbasovun etməsi çoxlarının yadındadır. Bu təşkilat Moskvanın layihəsi və prezident seçkisi ərəfəsində Azərbaycan hakimiyyətinə qarşı təzyiq kimi qiymətləndirilirdi.

Bu həmin Abbas Abbasov idi ki, 2006-cı ildə vəzifəsindən azad edildi və “İstiqlal” ordeni ilə təltif edilərək hörmətlə yola salındı. Məxfi strukturlar, xüsusilə kəşfiyyatla yaxınlığı şübhə doğurmayan Abbas Abbasov təməlli Rusiyaya yerləşdi və burada yeni planlar qurmağa başladı. O, Rusiyadakı Azərbaycan diasporu adı altında pərdələnərək anti-Azərbaycan fəaliyyətə keçdi. Amma əlbəttə ki, hakimiyyət dəyişikliyi kimi ciddi planları Azərbaycanın içində dəstək olmadan həyata keçirmək mümkün deyildi. “Milyarderlər İttifaqı” qurmaqla iş bitmirdi - onların Azərbaycanın siyasi müxalifəti ilə əlaqələrini formalaşdırmaq, koordinasiya etmək gərəkdir.

Məhz bu ərəfədə Prezident Administrasiyası rəhbəri Ramiz Mehdiyevin davranışları xüsusi diqqət çəkmişdi. Müxalifətin “boz kardinal” ayaması verdiyi PA rəhbəri nədənsə, Bakıda yaradılan bu antihakimiyyət qurumunu sanki “görməzdən gəlir”, onların toplantılarının şəhərin ən yaxşı zallarında keçirilməsinə maneə yaradırmır, Rüstəm İbrahimbəyov Bakıda sərbəst hərəkət edir, xüsusilə də Əli Kərimlinin nəzarətində olan nəşrdə hər gün müxalifət lideri kimi “alovlu” müsahibələr verirdi. Hər fürsətdə hakimiyyət

Abbas Abbasovun Milli Şurası hələ də “işləyir”

“Milyarderlər İttifaqı” ilə heç nəyə nail olmayan baş nazirin sabiq müavini 2015-ci ildə Milli Şuranın bağlandığını elan etsə də, AXCP sədri heç bir fəaliyyəti olmayan qurumdan əl çəkmir

daxilində gücünü göstərməyə meyilli olan Mehdiyevin susqunluğu illər öncə də bir çox təhlilçilərin diqqətindən yayınmamışdı. “Yeni Müsavat” Media Qrupunun rəhbəri Rauf Arifoğlu 6 il öncə Azlogos.eu saytının rəhbəri Ələkbər Əliyevə müsahibəsində Milli Şura üçbucağını belə sıralamışdı: Abbas Abbasov - Əli Kərimli - Ramiz Mehdiyev.

Milli Şura böyük oyun və oyunçuların iştirakı ilə qurulmuşdu. Mehdiyev də Abbas Abbasovla Kremlin kabinetlərində razılaşdığı planı müəyyən mərhələdə dəyişdirərək hakimiyyətə öz iddiasını ortaya qoymağı düşünürdü. Bu səbəbdən bəzi müxalifət liderlərinin namizəd kimi sıradan çıxarılması lazım gəlirdi. Öz liderinin partiyasını hələ sağlığında əlindən almağa nail olmuş Əli Kərimlinin bir-dən-birə namizədlikdən geri çəkilməsi də təsadüfi deyildi.

Bu gedişlə Abbas Abbasov və Ramiz Mehdiyev ortaq namizədləri - Rüstəm İbrahimbəyovun liderliyini reallaşdırdılar. Halbuki onların hamısı bilirdi ki, Rusiya vətəndaşının Azərbaycanda prezidentliyə namizəd olması qanunsuz və mümkünsüzdür.

Abbas Abbasov heç nəyə nail olmayandan sonra səhv etmirsə, 2015-ci ildə Milli Şuranın bağlandığını və özünün də siyasətdən getdi-

yini elan etdi. Amma o vaxtdan 10 il ötüb, Əli Kərimli isə hələ də heç bir fəaliyyəti olmayan qurumu “işləyir”. Məsələn, 2019-cu il 19 oktyabrda Milli Şuranın qanunsuz aksiya cəhdi də məhz Mehdiyevin sifarişini yerinə yetirmək üçün olmuşdu. Amma təxribat cəhdi baş tutmadı və Mehdiyev 23 oktyabrda vəzifəsindən uzaqlaşdırıldı. Bundan sonra Milli Şura bir daha küçəyə çıxmadı...

Mehdiyevin hakimiyyətə qarşı xəyanəti - özünün rəhbərliyi ilə hakimiyyəti zorla ələ keçirmək planını bu dəfə Dövlət Şurası adı altında gerçəkləşdirmək istəyinə də bəlkə də təsadüf kimi baxmaq olardı. Amma heç şübhə yoxdur ki, Dövlət Şurasında Əli Kərimlinin də adı olması haqda iddialar təsadüf ola bilməz...

Bu barədə “Yeni Müsavat”-a danışan Milli Cəbhə Partiyasının sədr müavini Məhəmməd Əsədullazadə bildirdi ki, ümumiyyətlə, belə bir iddialar mətbuatda hallanıb: “Milli Şuranın Rusiya ilə bağlı olması prezident seçkisinə Rüstəm İbrahimbəyovun sədr getirilməsi müəyyən iddiaların doğruluğunu ortaya qoymuşdu. Milli Şura istəyirdi Rusiyanın əli ilə hakimiyyətə gəlsin. Ramiz Mehdiyevin Rusiyaya bağlı olduğu şübhəsizdir.

Eyni zamanda Ramiz Mehdiyevlə Milli Şura arasında hələ Mehdiyev vəzifədə olarkən əlaqələrin olduğu da dəfələrlə deyilib. Uzun illər Rusiya ilə işbirliyində olan şəxsə Milli Şura hələ o zamanlardan əlaqəli olubsa, həmin şəxsin Dövlət Şurası qurmaq planının da iştirakçısı olması mümkündür”.

M.Əsədullazadə xatırladı ki, müxalifətdə, xüsusilə Milli Şurada bəzi şəxslərin siyasəti Mehdiyevin maraqlarına xidmət edib və Mehdiyev onlara dəstək verib: “Ramiz Mehdiyevin Dövlət Şurası ilə Milli Şura arasında əlaqələrin olması iddialarını keçmişdə olan əlaqələr istər-istəməz inandırıcı edir. Ola bilsin ki, iki Şuranı birləşdirmək planı da mövcud olub. Milli Şura 2013-cü il prezident seçkisinə Rusiyanın dəstəyi ilə hakimiyyətə sahiblənmək istəyirdi. Ancaq əslində Moskva onları hakimiyyətə gətirmək planında deyildi. Sadəcə olaraq, onların əli ilə Bakıya təzyiq edirdi. Ramiz Mehdiyevin Dövlət Şurası siyahısında Milli Şuranın rəhbərliyindən kimlərinse adının olduğu rəsmən təsdiqlənsə, təəccüblənməyə ehtiyac yoxdur. Çünki onların işbirliyinin qədim tarixi var”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
 “Yeni Müsavat”

Bakıda Azərbaycan, İran və Rusiya arasında üçtərəfli anlaşma memorandumu imzalanıb. Musavat.com xəbər verir ki, memorandumun imzalanması uzunmüddətli üçtərəfli əməkdaşlığın inkişafında və “Şimal-Cənub” marşrutunun qərb istiqamətinin effektivliyinin artırılmasında mühüm addım olacaq.

Yada salaq ki, Şimal-Cənub Dəhlizi üç əsas seqmentdən (Şərq, Trans-Xəzər və Qərb) ibarətdir və əsasən Şərq seqmenti aktiv istifadə edilir. Bu, Xəzər dənizi üzərindən Rusiya və İran limanları arasında daşımaları nəzərdə tutur. Xəzərin suyunun səviyyəsinin azalması, xüsusilə dənizin şimal hissəsində bu prosesin daha qabarıq müşahidə olunması, marşrutun effektivliyinə təsir göstərir.

“Şimal-Cənub” marşrutunun qərb istiqaməti seqmenti məsafə və infrastruktur baxımından ən optimal istiqamət sayılır. Azərbaycan bu sahədə infrastruktur üstünlüyü ilə seçilir və dəhlizin təkmilləşdirilməsi istiqamətində işlər davam edir. Hazırda yeganə tamamlanmamış hissə Rəşt-Astara dəmir yolu seqmentidir. Son məlumatlara görə, 162 kilometrlik xəttin 34 kilometrlik hissəsi üzrə torpaq ayrılması yekunlaşıb. Tikintinin 2026-cı ilin martına qədər başlanması və təxminən dörd il ərzində tamamlanaraq istifadəyə verilməsi planlaşdırılır. Hazırda bu istiqamət üzrə multimodal daşımalar da həyata keçirilir. Azərbaycandan keçən Sumqayıt-Yalama dəmir yolu xəttinin modernizasiyası bitib və bu il təhvil verilməsi gözlənilir. Ələt-Osmanlı-Astara dəmir yolunun bərpası isə 2028-ci ildə yekunlaşması nəzərdə tutulub. Bu da, bura xılış qabiliyyətinin artırılmasına və tranzit müddətinin azaldılmasına töhfəsini verəcək, Şimal-Cənub Nəqliyyat Dəhlizinin Qərb seqmentindən daha çox yükün ötürülməsinə zəmin yaradacaq.

Araz dəhlizi - yəni Zəngəzur dəhlizinə paralel olaraq İran ərazisindən keçən avtomobil marşrutunun istifadəyə verilməsi ilə Azərbaycanın tranzit imkanları daha da genişlənəcək. Zəngəzur dəhlizinə paralel olaraq İran ərazisindən keçən bu avtomobil marşrutu gələn il istifadəyə verilməlidir. Bu istiqamət üzrə də Şimal-Cənub marşrutu çərçivəsində multimodal daşımalara təşkil mümkündür. Dəhlizin tam reallaşmasından sonra regionlararası iqtisadi əlaqələr güclənəcək, integrasiya prosesi sürətlənəcək. Bakıda imzalanan Araz dəhlizi razılaşmasının pərdəarxasında nələr var? Azərbaycan İranın və Rusiyanın “Tramp dəhlizi”nə əngəl yaratmaq niyyətini önləməkmi istəyir, yoxsa Araz dəhlizi həm də Azərbaycanın ciddi marağındadır?

“Bakıda Azərbaycan, İran və Rusiya arasında imzalanan üçtərəfli anlaşma memorandumu bir çox baxımdan əhəmiyyət kəsb edir. Əvvəla,

memorandumun imzalanması uzunmüddətli üçtərəfli əməkdaşlığın inkişafında və “Şimal-Cənub” marşrutunun qərb istiqamətinin effektivliyinin artırılmasında mühüm addım olacaq”. Bu fikirləri “Yeni Müsavat”a Milli Məclisin deputatı Vüqar İskəndərov deyib.

Onun sözlərinə görə, Bakıda imzalanmış Araz dəhlizi razılaşması Cənubi Qafqazda və daha geniş coğrafiyada nəqliyyat-kommunikasiya xəritəsini yenidən formalaşdıraraq strateji addımlardan biri kimi qiymətləndirilməlidir: “Ümumiyyətlə, Azərbaycanın mövqeyi ondan ibarətdir ki, ölkə bütün istiqamətlər üzrə əməkdaşlığa açıqdır və tranzit infrastrukturunun çoxvektorlu şəkildə inkişafına üstünlük verir. Bu baxımdan Bakının məqsədi regional kommunikasiyaların dayanıqlı, davamlı və qarşılıqlı faydalı prinsiplər əsasında inkişafını təmin etməkdir”.

V.İskəndərov bildirib ki, bununla yanaşı, bölgədə nəqliyyat layihələri ətrafında gedən rəqabətin mövcud olduğu da danılmaz faktdır: “Azərbaycan bu rəqabətdə destruktiv deyil, konstruktiv və təşəbbüskar tərəf kimi çıxış edir. Həm iqtisadi, həm siyasi, həm də təhlükəsizlik baxımından öz marşrutlarını şaxələndirməyə və strateji asılılıqları minimuma endirməyə çalışır. Araz dəhlizi də məhz bu yanaşmanın məntiqi nəticəsidir. Ümumilikdə bu layihə Azərbaycanın ciddi və çoxşaxəli maraqlarına xidmət edir. Məsələn, Naxçıvanla birbaşa quru bağlantı alternativinin yaradılması, regionda illərdir mövcud olan kommunikasiya boşluğunu aradan qaldırır və ölkə daxilində əlaqənin davamlılığını təmin edir. Digər bir məqam Azərbaycan-Türkiyə əlaqələri ilə bağlıdır. Həmişə edirdim ki, Araz dəhlizinin reallaşması ilə iki qardaş ölkə arasında strateji əməkdaşlıq daha yüksək mərhələyə yüksəlir, iki ölkə arasında logistik integrasiya güclənir. Həmçinin Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizinin gücü artır, Azərbaycanın beynəlxalq yük daşımalarının əsas qovşaqlarından biri kimi mövqeyi daha da möhkəmlənir”.

Ədalət Partiyasının sədri Mütəllib Rəhimlinin sözlərinə görə, Zəngəzur dəhlizi Şərq-Qərb axınının təmin etməklə böyük strateji əhəmiyyətə malikdir: “Dəhlizin yerləşdiyi ərazi o qədər əhəmiyyətli strateji mövqedə yerləşir ki, hətta Şimal-Cənub marşrutunun da bir hissəsini təşkil etməkdədir. Azərbaycan Respublikası üçün Zəngəzur dəhlizi xü-

Bakıda imzalanan Araz dəhlizi razılaşmasının pərdəarxası

Azərbaycan İranın və Rusiyanın “Tramp dəhlizi”nə əngəl yaratmaq niyyətini önləmək istəyir?

susi əhəmiyyət daşıyır. Ona görə ki, o, təkə ölkəmizin Qərbə və Şərqə nəqliyyat axınını təşkil etmir, həm də ölkəmizin əsas hissəsi ilə Naxçıvanı birləşdirir. Bundan başqa, Azərbaycanı tranzit qovşağına çevirir. Araz dəhlizi əslində Azərbaycan və İran ərazisində Zəngəzur dəhlizinə paralellik xüsusiyyətinə malikdir. Bu səbəbdən də Azərbaycan ərazisindən daşınan yüklərin və nəqliyyat axınının bir hissəsini öz üzərinə götürəcək. Belə çıxır ki, biz iqtisadi faydanı İranla bölüşəcəyik. Həm də təkə iqtisadi dividenddən söhbət getmir, həmçinin onun yaratdığı siyasi üstünlüklər də bölünür. Araz dəhlizinin iqtisadi baxımdan faydalılığı böyük həcmdə Şimal-Cənub marşrutuna bağlıdır. Təbii ki, İran bu dəhlizin işləməsi üçün Şərq ölkələri ilə də ciddi əməkdaşlıq qurmalıdır. Ancaq Rusiya ilə əlaqələr burada böyük paya sahibdir.

Şimal-Cənub marşrutunun qərb istiqaməti seqmenti iqtisadi baxımdan daha əlverişlidir. Bu marşrut üzrə daşımalarda birbaşa quru yollarından istifadə edilir. Lakin şərq seqmentində isə Xəzər dənizi və daha sonra quru yollarından istifadə olunur. Bu isə həm zaman baxımından daha çox vaxt aparır, həm də məsafə baxımından uzundur. Çünki yüklərin gə-

midən quru daşımalarına keçirilməsi və əks yüklənmə, müddəti və xərcləri artırır. Üstəlik, məsafənin uzunluğu da iqtisadi effektivliyi aşağı salır. Ona görə də Rusiya üçün də qərb istiqaməti seqmentindən istifadə etmək daha məqbuldur. Bütün bunlara əsasən, Araz dəhlizinin Zəngəzur dəhlizinə alternativ ola biləcəyini demək olmaz. Hazırda dəhlizlərdən istifadədə iqtisadi əlverişlilik, məsafə, zaman və təhlükəsizlik məsələsi önəm daşıyır. Ona görə də dəhlizlərdən istifadə məsələsi təbii olaraq tənzimlənir. Araz dəhlizinin mövcudluğu Azərbaycan üçün iqtisadi baxımdan arzu edilən olmasa da siyasi baxımdan faydalıdır. Çünki Zəngəzur dəhlizinin keçdiyi Ermənistan etibarlı partnyor deyil. Ona görə Azərbaycan marşrutlarının şaxələndirilməsini dəstəkləməlidir. Eyni zamanda Araz dəhlizi Azərbaycanın təkə Arazboyu daşımalarına xidmət etməyəcək. Bu həm də bizim cənub ölkələri ilə nəqliyyat əlaqələrimizin qurulmasında bir mexanizmə çevriləcək. Azərbaycan cənub qonşumuzun yaratdığı infrastrukturdan bəhrələndirərək cənuba doğru nüfuz edəcək. Həmçinin İranda yaşayan azərbaycanlılarla təmasları artıracaq”.

□ **Cavansir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

Ankara bu sazişə etiraz etdi

Türkiyə Xarici İşlər Nazirliyi Livanla Cənubi Kipr Rum Administrasiyası arasında imzalanan dəniz səlahiyyət zonaları sazişinə etiraz edib.

APA-nın Türkiyə bürosu xəbər verir ki, bu barədə Türkiyə XİN sözcüsü Öncü Keçeli bəyanat yayıb.

Bəyanatda Cənubi Kipr Rum Administrasiyasının 2003-cü ildən bəri kipro türkleri nəzərə almadan bölgə ölkələri ilə dəniz sazişləri imzaladığı qeyd olunub.

Bildirilib ki, yeni saziş Türkiyənin kontinental şelfinin hüdudlarından kənarda qalsa da, kipro türklerin hüquqları ilə birbaşa bağlıdır. Cənubi Kipr Rum Administrasiyasının bütün adanı təmsil etmədiyi, bu səbəbdən bütün adanı əhatə edən bu cür razılaşmalar imzalamağa səlahiyyətli olmadığı vurğulanıb və beynəlxalq ictimaiyyət bu birtərəfli addımlara dəstək verməməyə çağırılıb.

Qeyd olunub ki, Türkiyə Respublikası Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti ilə birlikdə kipro türklerin haqq və mənafeələrini qorumaqda qətiyyətlidir.

KTMT-nin Baş katibi dəyişib

Qırğızstanın paytaxtı Bişkek şəhərində Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatının (KTMT) Təhlükəsizlik Şurasının məhdud tərkibdə iclası keçirilib.

Məlumatla görə, iclasda Rusiya Prezidenti Vladimir Putin, Belarus Prezidenti Aleksandr Lukaşenko, Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev, Qırğızıstan Prezidenti Sadır Japarov və Tacikistan Prezidenti Emoməli Rəhmon iştirak ediblər.

İclas iştirakçıları ölkələrin birgə fəaliyyəti ilə bağlı cari məsələləri, xüsusən də narkotik qaçaqmalçılığı və qanunsuz miqrasiya ilə mübarizədə əməkdaşlığın gücləndirilməsini müzakirə ediblər. Məhdud tərkibdə müzakirədən sonra dövlət başçıları danışıqları genişləndirilmiş formatda davam etdirdilər.

Bundan əlavə, bir sıra sənədlərin imzalanması planlaşdırılır. Bunlar arasında KTMT-yə üzv dövlətlərin beynəlxalq və regional gündəmdəki əsas məsələlərə vahid yanaşmasını təsbit edəcək yekun bəyannamə də var.

KTMT-nin Baş katibi dəyişib. KTMT-nin Bişkekə keçirilən sammitində qəbul edilən qərara görə, Qırğızıstan təmsilçisi Taalatbek Masadikov yanvarın 1-dən təşkilatın baş katibi vəzifəsini tutacaq. Qeyd edək ki, bundan əvvəl KTMT-nin Baş katibi Qazaxıstan nümayəndəsi İmanqali Tasmaqambetov tutub.

Azərbaycan parlamentində 2026-cı ilin dövlət büdcəsi ilə bağlı müzakirələr aparılır. Ekspertlər tərəfindən “qənaət büdcəsi” adlandırılan sənəd artıq birinci oxunuşda qəbul edilib. Modern.az yazır ki, büdcə layihəsini şərh edən ekspertlər neft gəlirlərinin azalması fonunda dövlət xərclərinə daha sərt nəzarət ehtiyacı yarandığını deyir.

Son aylarda mətbuatda oxşar funksiyalı dövlət qurumlarının birləşdirilməsi, paralel strukturların ləğvi barədə müzakirələr davam edir. Nazirlik, agentlik və komitələrin sayının azaldılması, bəzilərinin yenidən nazirliklərə inteqrasiya olunması təklifləri səsləndirilir.

Müzakirələrin ən diqqətçəkən istiqamətlərindən biri isə rayonların optimallaşdırılmasıdır. Azərbaycanın inzibati-ərazi bölgüsü əsasən sovet dövründə formalaşmış və həmin dövrün siyasi idarəçilik fəlsəfəsinə uyğun şəkildə dizayn edilib. Bəzi rayonların bu gün də çox kiçik ərazi və əhali vahidlərindən ibarət olması, müasir sosial-iqtisadi realitələrə cavab verməməsi artıq sistemli problem kimi görünür. İşğaldan azad edilmiş bölgələrdə yeni strukturların yaradılması müqayisədə və nəticəlilik etibarilə daha effektiv görünür.

İqtisadi, demoqrafik və infrastruktur baxımından biri-birindən kəskin fərqlənən bu bölgülər hazırda idarəetməni çətinləşdirir və xərc yükünü artırır. Kiçik rayonların saxlanması dövlət üçün daha çox maliyyə tələb edir. Əhalisi 20-25 min nəfər olan və bəzən bundan da az əhalisi olan rayonlarda ümumi idarəetmə üçün səf olunan maliyyə, eləcə də ayrı-ayrı xəstəxana, məktəb, sosial

xidmət mərkəzi və kommunal infrastrukturun saxlanması ciddi xərc yaradır.

Ekspertlər qeyd edirlər ki, mövcud model resursların parçalanmasına səbəb olur. Yeni hər rayon öz kiçik büdcəsi ilə böyük strukturun yükünü çəkməli olur, bu isə səmərəlilik baxımından ciddi suallar doğurur. Bir çox mütəxəssis hesab edir ki, resursların birləşdirilməsi, yeni daha iri inzibati vahidlər yaradılması həmin xidmətlərin keyfiyyətini artırmaqla yanaşı, onların maliyyə yükünü də optimallaşdırma bilər.

Qeyd edək ki, hazırda Azərbaycanda 64 rayon, 11 respublika tabeli şəhər, 6 rayon tabeli şəhər, 12 şəhər rayonu var. Təhlillər göstərir ki, ərazicə nisbətən kiçik ölkə üçün bu qədər inzibati-ərazi vahidi həddindən artıqdır. Bir çox rayon əhalisi 50-70 min nəfər arasındadır, bəziləri daha azdır.

Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, hazırda Xızı rayonunda 16.8 min nəfər, Daşkəsən rayonunda 33.4 min nəfər, Siyəzən rayonunda 42 min nəfər, Oğuz rayonunda 48 min nəfər, Zərdab rayonunda 60 min nəfər insan yaşayır. Naxçıvan Muxtar Respublikasında da bəzi rayonların əhali sayı 30 min nəfərdən aşağıdır. Bu siyahını təbii ki, uzatmaq olar, amma bu göstəricilər ayrıca icra hakimiyyəti üçün olduqca kiçik əhali sayıdır.

Xızı, Daşkəsən və Siyəzən rayonlarının ləğvi müzakirədə

Büdcəni optimallaşdırmaq üçün verilən təkliflər arasında rayonların sayının 64-dən təxminən 50-yə endirilməsi də yer alır

Hazırda səsləndirilən təkliflər arasında rayonların sayının 64-dən təxminən 50-yə endirilməsi yer alır.

Daha kəskin yanaşmaya görə, inzibati bölgü 40-45 rayona qədər azaldıla bilər. Bu modelin tərəfdarları hesab edir ki, iri inzibati vahidlər büdcə və resurs planlamasını daha sistemli edər, infrastruktur layihələrinin koordinasiya-sını asanlaşdırar, insan re-

surslarının istifadəsində itkiləri azaldar və regional inkişaf proqramlarının vahid strategiyaya üzrə icrasını mümkünləşdirir.

Həmçinin icra hakimiyyəti institutunun da təkmilləşdirilməsinə ehtiyac olduğu bildirilir.

Bir müddət əvvəl sovet dövründən miras qalmış icra hakimiyyəti strukturunun ləğv edilərək onun yerinə xüsusi

nümayəndəlik institutunun yaradılması barədə müzakirələr genişlənməmişdi. Lakin ekspertlərin fikrincə, bu model hələ tam oturmadığı üçün onun real sosial-iqtisadi təsirlərini qiymətləndirmək çətinidir.

Xüsusi nümayəndəliklər yenidir, onların hüquqi səlahiyyətlərinin həcmi, maliyyə mexanizmləri və yerli idarəetmədə praktik effektivliyi hələ-

lik dəyərləndirmə mərhələsindədir. Elə buna görə də hazırkı mərhələdə köklü struktur dəyişikliyinə getməkdənsə, mövcud icra hakimiyyəti institutunun modernləşdirilməsi, idarəetmənin daha çevik və funksional modelə uyğunlaşdırılması daha real və ağılabatan yanaşma hesab olunur. Bu addım həm keçid dövründə yaranacaq riskləri azaldar, həm də yerli idarəetmənin güclü işləməsinə təmin edər.

Hələlik hökumət səviyyəsində konkret qərar verilməyib. Bununla belə, ekspertlər tərəfindən dəyərləndirmələr, mətbuat və sosial şəbəkələrdə intensiv müzakirələrin davam etməsi göstərir ki, 2026-cı ilin yeni büdcə reallığı idarəetmə strukturlarında dəyişiklik ehtiyacını daha da aktuallaşdırıb.

İqtisadçıların fikrincə, xərclərə nəzarətin sərtləşdirilməsi vacib olsa da, idarəetmənin özünün modernləşdirilməsi olmadan dövlətin uzunmüddətli maliyyə sabitliyini təmin etmək çətin olacaq.

□ “Yeni Müsavat”

Quru sərhədlər 2001 gündür bağlıdır

10 ayda 500 min adam sərhədi necə keçib?

Azərbaycanda quru sərhədlərinin açılması məsələsi uzun müddətdir cəmiyyətin gündəmindən düşmür. Zaman-zaman bu məsələ ictimaiyyət arasında, müxtəlif platformalarda və yerli KİV-lərdə müzakirəyə çıxarılsa da, reallıq odur ki, ölkənin quru sərhədləri 2020-ci il fevralın 28-də bağlanmış və bu tarixdən indiyədək 5 il 9 ay, daha dəqiq desək, 2101 gün keçməsinə baxmayaraq, hər hansı bir müsbət dəyişiklik baş verməyib.

Son günlər yenidən Gürcüstan və Türkiyə ilə sərhədlərin mərhələli şəkildə və hətta təxminən bir ay ərzində açılacağı barədə iddialar ortaya atılıb. Lakin ictimai rəydə bu xəbərlərə şübhə ilə yanaşanların sayı daha çoxdur. Səbəb isə, yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, olduqca aydındır - pandemiyanın ilk illərindən bəri sərhədlərin açılacağına dair ya-

ylan heç bir məlumat öz təsdiqini tapmayıb.

“Rəsmi məlumatda deyilir ki, bu ilin ilk 10 ayında ölkəmizə gələn əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin 76,3%-i hava, 22,4%-i dəmir yolu və avtomobil, 1,3%-i isə dəniz nəq-

liyyatından istifadə edib. Əcnəbilərin ölkəmizdən quru sərhədlərlə çıxışına, getməsinə tam icazə var, sərbəstdir, onların ölkədən quru sərhədlərlə buraxılmağa Azərbaycanın hüququ yoxdur. Bəs ölkəmizə gələn xarici vətəndaşların, təqri-

bən 25%-i dəmir yolu, avtomobil və dəniz nəqliyyatı ilə necə daxil olublar?! Bunların hamısı TİR sürücüsü ola bilməz axı, sayları 500 min nəfərdən çox edir, bəs necə quru sərhədlərdən, yaş sərhəd olan dənizdən ölkəmizə gəliblər?! Onlara olar, bizə ol-

maz?!” Bu sözləri iqtisadçı ekspert Natiq Cəfərli sosial şəbəkədə qeyd edib.

Ekspert vurğulayıb ki, quru sərhədlərin bağlı olması iqtisadiyyata, turizmə ciddi ziyan vurur: “Azərbaycanda sərhədi keçən hər kəs turist kimi sayılır. Amma statistika ilə yanaşsaq da, quru sərhədlərin bağlı olması turizm sektoruna nə qədər ziyan vurduğunu rəsmi rəqəmlər açıq şəkildə göstərir.

Natiq Cəfərli bildirib ki, quru sərhədlərin açıq olduğu son ildə, 2019-cu ilin yanvar-oktyabr aylarında Azərbaycana dünyanın 192 ölkəsindən 2 milyon 682 min 400 nəfər turist gəlib: “2025-ci ilin yanvar-oktyabr aylarında Azərbaycana 183 ölkədən 2 milyon 171 min 600 nəfər turist gəlib. Yeni 2019-cu ilə müqayisədə 2025-ci ilin eyni dövründə ölkəyə 510 min 800 nəfər az turist gəlib. Hər turistin ölkədə,

ortalama, 400-500 dollar xərclədiyini nəzərə alsaq, 2019-cu ilin ilk 10 ayına nisbətən bu il eyni dövrdə ölkə iqtisadiyyatına 250 mln. dollara yaxın az vəsait daxil olub”.

Qeyd edək ki, Azərbaycanın quru sərhədlərinin açılması yalnız iqtisadi və təhlükəsizlik balansını ilə deyil, həm də insani və regional bağlılıqlarla ölçülməlidir. Gürcüstanla olan münasibətlər, Ermənistanla tranzitin bərpası və Orta dəhliz layihəsinin inkişafı Azərbaycanın bu məsələyə yenidən baxmasını zəruri edir. Həmçinin ekspertlər də tez-tez səsləndirdikləri fikir budur ki, sərhədlər gec-tez açılmalıdır, bəlkə də 2026-cı ilin ilk ayından bu baş verəcəkdir.

Hazırkı şəraitdə sərhədlərin tam açılması deyil, mərhələli və seçici yumşalma daha real görünür. Bu, həm təhlükəsizlik balansını qorumağa, həm də insanların gözləntilərinə cavab verməyə imkan verə bilər.

□ “Yeni Müsavat”

Azərbaycanda ilk azad iqtisadi zona olacaq Ələt Azad İqtisadi Zonasının ərazisi genişləndirilir. Prezident İlham Əliyevin noyabrın 26-da imzaladığı fərmana əsasən AİZ üçün 1453 hektar əlavə torpaq sahəsi alınacaq.

Qeyd edək ki, Ələt AİZ-in yaradılması haqqında Prezident sərəncamı 2016-cı il mart ayının 17-də imzalanıb. 2020-ci ilin mayında dövlət başçısı "Ələt azad iqtisadi zonasının yaradılması və fəaliyyətinin təşkili haqqında" Fərman imzalayıb. Fərmana əsasən, Azad Zona və Azad Zonanın səlahiyyətli qurumu yaradılıb. Qaradağ rayonunun inzibati ərazisində yerləşən torpaqlar Ələt azad iqtisadi zonasının ərazisi qismində müəyyən edilib. Sərəncam və fərmanın əsas məqsədlərindən biri Azərbaycanın logistika və nəqliyyat mərkəzi kimi mövqeyinin gücləndirilməsindən ibarətdir.

Rəsmi açıqlamalara əsasən, azad zona Şərq-Qərb və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizlərinin kəsişməsində yerləşməklə Xəzər hövzəsində ən böyük logistika mərkəzi olaraq fəaliyyət göstərməkdədir. Azad zona Avropa, Türkiyə, İran, Rusiya, Çin, Orta Asiya, Yaxın Şərq dövlətləri üçün Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının iqtisadi əhəmiyyətini daha da artırır.

Ekspertlər hesab edirlər ki, müasir dövrdə azad iqtisadi zonalar ölkələrin xarici ticarət siyasətində önəmli yer tutur. Məhz buna görə də son illər dünya iqtisadiyyatının spesifik modeli sayılan azad iqtisadi zonaların yaradılması prosesi getdikcə sürətlənir.

Azad iqtisadi zona ölkə ərazisinin xüsusi rejim altında fəaliyyət göstərən bir hissəsidir. Bəzi ölkələr belə zonaları yaratmaqla böyük uğurlara imza atıblar. Məsələn, Dubay AİZ dünyanın ən uğurlu belə layihələrindən biridir. Ələt AİZ layihəsini də ilkin mərhələdə Dubayı yaradan DP World şirkəti hazırlayıb. İlkin olaraq AİZ-də idarəetmənin özəl biznesə verilməsi nəzərdə tutulsa da, sonradan fikir dəyişdi və dövlət idarəetməsinə üstünlük verildi. **Ələt AİZ səlahiyyətli qurumunun rəhbəri Valeh Ələsgərovun** "Report"a dediyinə görə, idarəetmənin dövlətdə olması ilə bağlı qərar dünya təcrübəsi nəzərə alınmaqla verilib. O bildirib ki, özəl idarəetmədə olan AİZ-lər uğurlu nəticələr əldə edə bilirlər: "Əlbəttə ki, belə təcrübə var və bunu etmək mümkündür. Lakin əminliklə deyə bilərəm ki, təəssüf, bu təcrübənin nəticəsi uğurlu deyil. Uğurla fəaliyyət göstərən azad iqtisadi zonalara nəzər yetirdikdə görünür ki, İrlandiyada, Sinqapurda, Çində və digər ölkələrdəki zonaların hər biri dövlət sərmayəsi əsasın-

Ələtə daha 1453 hektar

"azadlıq" verilir

Azad İqtisadi Zonada Çin, Hindistan, Rusiya, İsrail, Türkiyə və digər ölkələrdən olan şirkətlər qeydiyyatdan keçib

da qurulub. Bunun başlıca səbəbi ondan ibarətdir ki, özəl şirkətlər üçün azad iqtisadi zonaya yatırım qoymaq və ya hazır infrastruktur yaratmaq kimi risklər götürmək çətindir. Belə ki, çox zaman həyata keçirilən layihələrin səmərəli olacağına dair idarəedici şirkət tərəfindən investordan zəmanət tələb edilir. Bu isə investor qarşısında yeni öhdəliklər yaradır və beləliklə, öhdəliyi olan investorun kredit almaq qabiliyyəti, habelə qiymətli kağızlarının dəyəri azalır. Digər tərəfdən isə azad zonanı idarə edəcək özəl şirkət tərəfindən lazımi öhdəliklər zamanında yerinə yetirilmədikdə məhkəməyə müraciət edilməli olur. Bu isə öz növbəsində həm investor, həm də özəl şirkət üçün əlavə vaxt itkisi və problemlər törədir.

Bu baxımdan, Azərbaycan hökuməti ötən əsrin 60-cı illərində İrlandiyada yaradılan Şennon AİZ, həmçinin Sinqapur AİZ-in təcrübəsinə əsaslanıb: "İrlandiya təcrübəsində olduğu kimi, Sinqapurda da investorlara hazır infrastruktur malik sənaye torpaq sahələri təklif olunurdu, bu isə öz növbəsində, öncə də qeyd etdiyim kimi, investor üçün fərqli və cəlbedici təkliftir. Ələt Azad İqtisadi Zo-

nası da məhz bu prinsip əsasında yaradılıb. Azad zonanın fəaliyyətini tənzimləmək və sözügedən prinsipi səmərəli şəkildə tətbiq etmək üçün tərəfimizdən cəlb edilmiş xarici məsləhətçilər vaxtilə Şennon Azad İqtisadi Zonasında 30-35 il çalışmış şəxslərdir. Onların da təcrübəsi bir daha sübut edir ki, vergilərdən və gömrük rüsumlarından azadolma investoru cəlb etmək üçün yerli deyil, istifadəyə hazır torpaq sahələrinin olması da çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu səbəbdən, Ələt Azad İqtisadi Zonası yaradılarkən, hazır ərazi-daxili və ərazi-xarici infrastruktur və mühəndis-kommunikasiya sistemləri ilə təchiz edilmiş torpaq sahələrinin təmin edilməsi bizim üçün ən vacib məqamlardan biri idi".

V.Ələsgərovun dediyinə görə, uğurlu AİZ layihələrinin hamısı dənizlərə - okeanlara çıxışı olan ərazilərdə yaradılıb. Ələt AİZ-də isə bu üstünlük yoxdur. Məlumdur ki, hazırda Azərbaycanda nəqliyyat infrastrukturunu sürətlə inkişaf edir. Lakin investorlar üçün dənizə çıxışın önəmli olduğunu və ölkəmizin dənizə birbaşa çıxışının olmadığını unutmayaq. Məhz bu səbəbdən, sözügedən üstünlüyə

malik ölkələrdəki azad zonalarla müqayisədə Ələt Azad İqtisadi Zonası daha cəlbedici olmalı idi. Əlbəttə ki, digər iqtisadi zonalarda olduğu kimi, Ələt Azad İqtisadi Zonasında da vergilərdən və gömrük rüsumlarından azadolma kimi güzəştlər mövcuddur. Ancaq qeyd etdiyim kimi, yalnız bu faktorla investorları maraqlandırmaq qeyri-mümkündür. Buna görə də istifadəyə hazır sənaye torpaq sahələri ilə yanaşı, qanunvericilik də çox mühüm önəm daşıyır. Bu səbəbdən, Ələt Azad İqtisadi Zonasının eksterritoriallığını, habelə Ələt Azad İqtisadi Zonasının fəaliyyəti, inkişafı və idarə edilməsini təmin edən Milli Məclis tərəfindən "Ələt azad iqtisadi zonası haqqında" Qanun qəbul edilib və Prezident tərəfindən Azərbaycan Respublikasının üstün qanunu kimi təsdiq edilib.

Qeyd etməliyəm ki, heç bir dövlət qurumu Ələt Azad İqtisadi Zonasının, habelə azad zonada qeydiyyatdan keçmiş hüquqi şəxslərin, maliyyə qurumlarının və bu hüquqi şəxslərin işçilərinin fəaliyyətini tənzimləmək kimi hüquqa sahib deyil. Eyni zamanda qəbul edilmiş qanuna əsasən, əsas iqtisadiyyatın cinayət qanunvericiliyi və cinayət yolu ilə əldə edilmiş di-

gər əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə, o cümlədən hədəfli maliyyə sanksiyaları haqqında qanunvericilik istisna olmaqla, digər qanunları Ələt Azad İqtisadi Zonasında tətbiq edilə bilməz. Ələt Azad İqtisadi Zonasının qanunvericiliyi ilə əsas iqtisadiyyatın qanunvericiliyinin müddəaları arasında hər hansı bir ziddiyyətin yaranmasının qarşısını almaq üçün əsas iqtisadiyyatın 90-dan çox qanununa Ələt Azad İqtisadi Zonasının qanunvericiliyinin üstünlüyünü təmin edən müvafiq dəyişikliklər və əlavələr edilib və bu proses davam edir".

Ələt AİZ-in yaradılmasına başlanmasından 9 il vaxt keçir, hələ ki zonada hansısa müəssisənin fəaliyyətə başlaması qeydə alınmayıb. Zonanın ilkin mərhələsi yalnız 2023-cü ildə başa çatdırılıb. Buna baxmayaraq, AİZ rəhbərliyi zonaya böyük marağın olduğunu deyir. Bildirilir ki, AİZ səlahiyyətli qurumu böyük marağı nəzərə alaraq, növbəti inkişaf mərhələsi olan 138 hektar ərazinin tikintisinə planlaşdırılan zamanadan 18 ay öncə başlayıb. Bununla yanaşı, ağır sənayeyə olan tələbatı və artan marağı nəzərə alaraq, tikintisi iki il sonra planlaşdırılan ağır sənaye müəssisələri üçün ayrılmış 284 hektar ərazinin də tikinti işlərinə vaxtından əvvəl başlanıb. Bu işləri 2025-ci ilin sonunadək yekunlaşdırmaq nəzərdə tutulur.

Verilən məlumata görə, AİZ ərazisində birinci mərhələdə 60 hektar ərazi investorlara təqdim edilməyə hazırdır: "Yaxın vaxtlarda azad iqtisadi zonada 138 hektar ərazi investorlara təqdim ediləcək. Bir il yarım sonra növbəti 364 hektar ərazini investorlara təqdim edilməyə hazır olacaq. Azad iqtisadi zonasının azı 6 500 hektar ərazisi var. Buna görə də istənilən şirkətə istənilən həcmdə, ölçüdə ərazi təqdim etməyə ha-

zırq".

V.Ələsgərovun dediyinə görə, indiyə qədər Ələt AİZ-də Çin, Hindistan, Rusiya, İsrail, Türkiyə və digər ölkələrdən olan şirkətlər qeydiyyatdan keçiblər: "Onlardan dördü artıq inşaat işləri aparır, iki şirkət isə bu ilin sonunadək razılaşdırılmış məhsulların istehsalına başlayacaq. Digər şirkətlər də tikinti mərhələsindədir və onların istehsal fəaliyyətinə gələn il və ondan sonrakı il başlanması planlaşdırılır".

Gözləntilərə görə, AİZ ərazisində tikintisinə 2023-cü ildən başlanan beynəlxalq hava limanının inşası gələn ilin sonuna qədər başa çatdırılacaq, aeroportun açılışı isə 2027-ci ilin I rübündə baş tutacaq. Hava limanının sahibi "Silk Way West Airlines" aviashirkətinin prezidenti və baş icraçı direktoru Volfqanq Mayerin dediyinə görə, yük aeroportunun yaradılması iqtisadiyyata, nəqliyyatın əlçatanlığına və bu ölkədə logistika sektorunun inkişafına böyük təkan verəcək: "Bu, "yaşıl" hava limanı olacaq. Damlarda günəş panelləri quraşdırılacaq, xidmət avadanlığı isə elektrikle təchiz ediləcək. Bu, gələcəyin hava limanı, dörd kilometrlik uçuş-enmə zolağı olan yük daşınması üçün istifadə edilən "yaşıl" hava limanı olacaq".

Hava limanı 750 hektardan çox ərazini tutacaq. I mərhələdə onun ötürücülük qabiliyyəti ildə 500 min ton yük təşkil edəcək, gələcəkdə isə bu rəqəmin 1,5 milyon ton çatdırılması planlaşdırılır.

Xatırladaq ki, indiyədək İsrailin "BioMax" şirkəti ilə Ələt AİZ-də tibbi məhsulların istehsalına dair, Çinin "Sichuan Sunsync Photovoltaic Technology Co., Ltd." şirkəti ilə günəş panelləri istehsalı müəssisəsinin yaradılması haqqında, Macarıstanın "Hell Energy" şirkəti ilə illik istehsal gücü 700 milyon ədədə olan alüminium içki qutusu istehsalı müəssisəsinin yaradılmasına dair sazişlərin imzalandığına dair məlumat açıqlanıb. Zonanın digər rezidentləri barədə məlumata rast gəlmək mümkün deyil. Lakin yeni ərazilərin ayrılmasının AİZ-ə marağın artmasının göstəricisi kimi qiymətləndirmək mümkündür.

Yeri gəlmişkən, İrlandiyanın Şennon AİZ təcrübəsini sonradan bütün ölkəyə şamil etməsi ölkə iqtisadiyyatında sıçrayışlı inkişafa səbəb oldu. Azərbaycanın bu təcrübədən də bəhrələnməsi, iqtisadiyyata, sahibkarlara azad fəaliyyət mühiti yaratması zəruridir.

□ **Dünya SAKİT,**
"Yeni Müsavat"

Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi ictimai işə müəssisələrinə, o cümlədən restoran və şadlıq saraylarının məsul şəxslərinə xəbərdarlıq edib. Bu barədə AQTAnın Bakı regional bölməsinin rəisi Elşad Cəbrayilov bildirib.

göstəricisindən dəyər ifadəsində 35%, kəmiyyət olaraq 24% azdır.

Hesabat dövründə Azərbaycan Monqolustandan 349,72 min ABŞ dolları dəyərində (bir il əvvəlki göstəricidən 38% az) 87,43 ton (-38

Azad İstehlakçılar Birliyinin sədri Eyyub Hüseynov “Yeni Müsavat”a açıqlamasında bildirib ki, Monqolustan böyük qoyun əti ixracatçısıdır, bu ətlər ən çox İrana gedir. “Bu məhsul ekoloji təmiz hesab olunur. Əlbəttə, bu

hazırlanıb, buna görə də insanların ağız dadlarına uyğun deyil. İstehlakçıların yerli quzu ətinin verilməsi ilə bağlı tələb irəli sürmək haqqı var. O cümlədən qarşı tərəf istehlakçıya ətin mənşəyi barədə məlumat verməyə borcludur”.

Heyvan bazarları nə vaxt açılacaq?

Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin (AQTA) təqdim etdiyi eskiz layihələr əsasında bir sıra heyvan bazarlarında yenidənqurma, abadlıq və texniki uyğunlaşdırma prosesləri intensiv şəkildə davam etdirilir.

Aparılan monitorinqlər göstərir ki, ölkə üzrə 14 heyvan bazarında yenidənqurma prosesinin icrası davam edir.

Bu barədə Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi Agentliyindən məlumat verilib. Bildirilib ki, Ağcabədi, Bərdə, Beyləqan, Biləsuvar, Göyçay, Göygöl, İmişli, Salyan, Şamaxı rayonlarında yerləşən heyvan bazarlarında işlər AQTA-nın Kollegiyasının 50 nömrəli Qərarı ilə təsdiq olunmuş “Heyvan bazarlarına dair baytarlıq-sanitariya norma və qaydaları”na uyğun olaraq mərhələli şəkildə irəliləyir: “Bazarlarda dezbaryerlərin quraşdırılması, ərazinin hasarlanması, heyvanlara baxış platformalarının tikilməsi, çardaqların və satış pavilyonlarının qurulması, asfaltlanma və betonlama işlərinin görülməsi təmin olunub. Heyvanların bazarlara rahat və təhlükəsiz şəkildə daxil olmasını təmin edən lampaların quraşdırılması, arakəmələrin yaradılması və texniki şəraitin standartlara uyğunlaşdırılması istiqamətində də işlər davam edir”.

Agentlikdən verilən məlumata görə, Abşeron, Masallı, Qazax, Xaçmaz, Zaqatala rayonlarında yerləşən heyvan bazarlarında isə rekonstruksiya işlərinə yeni başlanılıb və qısa müddətdə intensiv şəkildə icra olunması nəzərdə tutulur. “Təəsüflər olsun ki, bəzi heyvan bazarlarında hələ də təmir və rekonstruksiya işlərinə başlanılmayıb. AQTA bir daha bildirir ki, tələblərə əməl etməyən heyvan bazarlarının fəaliyyəti mümkün olmayacaq”, - rəsmi qurumun açıqlamasında deyilir.

Bu rayonda balıq festivalı keçiriləcək

Dekabrın 4-də Neftçala rayonunda balıq festivalı keçiriləcək.

Festival Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Aqrar İnnovasiya Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə baş tutacaq. Balıq festivalının Neftçala şəhərindəki bulvarda təşkil planlaşdırılıb.

Festivalda cürbəcür dəniz məhsullarının nümayişi, satış-yarmarkalar nəzərdə tutulur. Qeyd edək ki, bu il bölgələrdə müxtəlif məhsul festivalları təşkil olunub.

Belə ki, Samuxda ərək festivalı, Şəmkirdə tərəvəz festivalı, Daşkəsəndə kəndli-fermer festivalı, Kürdəmirdə bostan festivalı, Xaçmazda şaftalı festivalı, Göygöldə moruq festivalı, Şamaxıda üzüm və şərab festivalı, Masallıda çəltik-düyü festivalı, Saatlıda pambıq festivalı, Balakəndə xurma festivalı, Ağdaşda heyva festivalı keçirilib.

İstehlakçı nə yediyini bilməlidir. Əgər bu barədə məlumat verilmərsə, bu, istehlakçı hüquqlarının pozulmasıdır. Fikrimcə, Gürcüstandan gələn ətlər bizə daha uyğun idi. Monqolustandan idxal olunan ətdə bizim ağız dadımıza uyğun ləzzət yoxdur. Yeyilə bilər, sadəcə, dadı zəifdir. Keyfiyyət baxımından tərkibində D vitamini və digər faydalı maddələr var, amma bu ət heç vaxt Qarabağ quzusunun, Şuşanın qoyunlarının dadını verməz. Real vəziyyətə baxsaq, əhalinin çoxunun gücü keyfiyyətli yerli ət almağa çatmır. Ətin qiyməti az qala gəlib 30 manata qalxıb. Biz insanlara deyə bilmərik ki, alıb yeməyin!”

■ **Nigar HƏSƏNLİ,**
“Yeni Müsavat”

Toy hazırlığı edənlərə təhlükəli xəbərdarlıq

Azərbaycana idxal edilmiş 453 ton qoyun ətinin 99,3%-i Monqolustanın payına düşür; istehlakçıların yerli quzu ətinin verilməsi ilə bağlı tələb irəli sürmək haqqı var

Agentlikdən bildirilib ki, yalnız baytarlıq nəzarəti təmin edilmiş, rəsmi qeydiyyatdan keçmiş heyvan kəsimi məntəqələrindən baytarlıq sənədləri mövcud olan ətlər istehlaka təqdim edilməlidir.

Qeyd olunub ki, agentlik tərəfindən reydlər həyata keçiriləcək və tələblərə əməl etməyən ictimai işə müəssisələri, xüsusilə də restoran, şadlıq sarayları barəsində qanunvericilik çərçivəsində müvafiq tədbirlər görülməkdir.

Yeri gəlmişkən, Bakıdakı bir çox restoran və şadlıq evlərində keçirilən toy mərasimlərində Monqolustandan gətirilən qoyun, Ukraynadan gətirilən mal ətinədən istifadəyə edildiyinə dair məlumatlar yayılıb. Qeyd edilir ki, həmin ətlər yerli istehsalatla müqayisədə restoranlara xeyli ucuz başa gəlir. İstehlakçılara yerli məhsul kimi təqdim olunan Monqolustan və Ukrayna ətlərindən toy mərasimləri üçün tikə kabab, lülə kabab, basdırma və digər yeməklər hazırlanır. Adi günlərdə də restoranlar müştərilər üçün yemək hazırlanmasında bu ətlərdən istifadə edirlər. Qurumun xəbərdarlığı da görünür ki, bununla əlaqədardır.

Qeyd edək ki, bu ilin yanvar-avqust aylarında Azərbaycan 373,4 min ABŞ dolları dəyərində 106,52 ton qoyun əti idxal edib.

Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına əsasən, bu, 2024-cü ilin eyni dövrünün

%, Rusiyadan 18,65 min ABŞ dolları dəyərində (+1 865 dəfə) 18,92 ton (+1 892 dəfə), Yeni Zelandiyadan 4,49 min ABŞ dolları dəyərində (+5,4%) 0,14 ton (-26%) və Avstraliyadan 0,53 min ABŞ dolları dəyərində (-62%) 0,03 ton (-40%) məhsul alıb.

2024-cü ildə Azərbaycana idxal edilmiş 453 ton qoyun ətinin 99,3%-i Monqolustanın payına düşür.

Mütəxəssislərin fikrincə, Monqolustandan gətirilən ətin ucuz olmasının əsas səbəbi həmin ölkədə ətin maya dəyərinin çox aşağı olmasıdır, bu ölkənin bazarlarında ətin qiyməti 2-3 dollar arasında dəyişir. Monqolustandan idxal olunan ətin keyfiyyəti yüksək hesab olunsa da, məhsul Azərbaycana dondurulmuş şəkildə gətirilir. Qırımda ətdə olan təxminən 8 nadir fermentdən 2-si dondurulma prosesi zamanı məhv olur. Buna baxmayaraq, zülal baxımından həmin ət normal istehlak üçün yararlıdır. Monqolustandan idxal olunan ətin ucuz olması yerli alıcıların bir hissəsini özünə çəkir, bu da rəqabət yaradır. İqtisadçılar hesab edirlər ki, bu rəqabət yerli ətin qiymətinin enməsi üçün şərait formalaşdırır bilər. Ancaq vəziyyət uzun müddət belə davam etsə, yerli istehsal zəifləyər və ölkə ət idxalından daha çox asılı vəziyyətə düşə bilər. Buna görə də hökumət daxili bazarı qorumaq üçün addımlar atmalıdır.

məhsul yerli Qarabağ qoyunları ilə eyni deyil. Merinos tipli qoyunlar müsəlman ölkələrə ixrac olunur. Bu məhsulun gətirilməsi tam nəzarət altındadır. Oradakı qoyunçuluq təsərrüfatlarına da nəzarət edilir. Azərbaycana gətirilən məhsullara isə Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi nəzarət edir. Bu məhsullar əsasən restoranlara göndərilir. Az bir hissəsi səniyədə istifadə olunur. Bu ətlər açıq şəkildə az satılır. Ölkəmizə kilosu 12-13 manata gəlib çıxır. Qeyd edim ki, təxminən 5 ildən sonra ölkəmizə xaricdən qoyun əti gətirilməsinə ehtiyac olmayacaq. Çünki işğaldan azad edilmiş ərazilərdə heyvandarlıq geniş inkişaf edəcək”.

E.Hüseynov əlavə edib ki, ətin dadı regionlara görə dəyişir: “Ən dadlı ət şoranlıq zonasının bitkiləri ilə qidalanan heyvanların ətidir. İstehlakçılardan verilən məlumata görə, yerli ətlər, o cümlədən Muğan zonasında, Beyləqanda yetişdirilən heyvanların əti Monqolustan ətlərindən daha dadlıdır. Bu zonanın əti hamısından dadlıdır. Yeni Zelandiyada yetişdirilmiş qoyunun ətinə də yemişəm, son dərəcə yumşaq, dadlıdır. Orada heyvanlar təbii şəraitdə yemlənilir, süni yem verilmir. Təsədüfi deyil ki, son zamanlar AİB-ə edilən müraciətlərdə ən məşhur restoranlardakı lülə, tikə kababların dadsız olduğu bildirilir. İstisna olunmur ki, kabablar Monqolustandan gətirilən ətlərdən

Qida eksperti Ağa Salamov hesab edir ki, ətin insan üçün zərərli hesab olunması yalnız müəyyən hallarda mümkündür: “Ət çirklənməyə məruz qalıqda, mənşəyi məlum olmadıqda, kəsim baytar nəzarəti altında aparılmadıqda, emal prosesi düzgün şərtlərdə həyata keçirilmədikdə, həmçinin daşınma, saxlanma və bişirilmə mərhələlərində tələblərə əməl olunmadıqda zərərli və ya yararsız hesab olunur. Monqolustandan idxal olunan ətlər soyuq qida zəncirində gətirilir. Burada çirklənmədən söhbət gedə bilməz, çünki məhsullar donmuş şəkildə daşınır. Əgər məşin xarab olub ət əridikdən sonra yenidən dondurularsa, bu, artıq təhlükə yarada bilər. O zaman bu məhsullar Azərbaycan Qida Təhlükəsizliyi Agentliyinin (AQTA) nəzarətindən keçmir. Gömrükdə AQTA-nın nəzarət şöbəsi fəaliyyət göstərir və orada idxal olunan ətlərdən canlı nümunələr götürülərək bakteriya yükü yoxlanılır. İdxal olunan ətlərin insan sağlamlığı üçün təhlükəli olması ilə bağlı narahatlığa əsas yoxdur. İnsan orqanizmi üçün öz regionundakı qidalar daha faydalıdır, lakin ölkəmizdə ət qıtlığı var, qiymətlər də buna görə yüksəlib. İndiyə qədər müxtəlif ölkələrdən - Ukraynadan, Gürcüstandan, Braziliyadan ölkəmizə ət idxal olunub. Əgər bu ətlərin kimyəvi tərkibi pozulmayıbsa, çirklənməyibse, heç bir ziyanı da yoxdur”.

Ağa Salamov vurğuladı ki, restoranlarda istifadə olunan ətin mənşəyi açıq şəkildə göstərilməlidir: “Monqol quzusunda dad yoxdur, çünki həmin ət donmuş şəkildə gəlir. Bizim milli mətbəxdə isə donmuş ətdən kabab bişmir. Artıq restoranlarda da istehlakçılar bundan şikayət edirlər. İqtisadiyyat Nazirliyi yanında Antiinhisar və İstehlak Bazarına Nəzarət Dövlət Xidməti də prosese müdaxilə etməlidir. Reseptlərin tərkibi açıq yazıldığı kimi, restoranlarda təqdim olunan ətin də xaricdən gətirilən ət olduğu bildirilməlidir.

Yüzlərlə həkim

ölkəyə qayıda bilmir

Zülfüqar Yusifov: “Həkimləri çıxılmaz vəziyyətə salan boşluq odur ki, tibb təhsili uyğundur, amma ixtisas tanınmır”

“Son aylarda yüzlərlə vətəndaşımızın, xüsusilə də Rusiyada və digər MDB ölkələrində tibbi təhsil və klinik ixtisaslaşma almış azərbaycanlı həkimlərin müraciətləri artmaqdadır”. Bunu Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin sədr müavini Rəşad Mahmudov parlamentin plenar iclasında çıxışı zamanı deyib.

Deputatın sözlərinə görə, söhbət bir mühüm problemdən, xaricdə, xüsusilə MDB məkanında alınmış klinik ixtisasların ölkəmizdə tanınması mexanizminin faktiki olaraq dayanmasından gedir: “Yeni rezidentura proqramının tətbiqindən sonra bu qrup həkimlərin Azərbaycanda fəaliyyətə başlaması çox çətinləşib və bəzən tam qeyri-mümkün vəziyyətə düşüb.

İlkin baxışda bu mövzu texniki məsələ kimi görünə bilər, lakin əslində bu həm insani hüquqlara, həm ölkəmizin səhiyyə ehtiyaclarına, həm də hüquqi öhdəliklərə toxunur. Həmin həkimlər bizim vətəndaşlarımızdır, əslən azərbaycanlılardır, Azərbaycan dilini bilirlər və ölkələrində xidmət göstərmək istəyirlər. Onların böyük bir hissəsi yüksək səviyyəli klinikalarda təhsil alıb, işləyib və bu gün, sadəcə, öz peşələrini vətənlərində icra etmək istəyirlər”.

Deputat vurğulayıb ki,

bu gün Avropanın bir çox ölkələri dünyanın müxtəlif yerlərində təhsil almış həkimləri, eləcə də azərbaycanlı həkimləri, sadəcə, test, imtahan, təcrübə və adaptasiya mərhələlərindən keçirərək sistmə daxil edir: “Heç bir ölkə belə resursu geri çevirmir. Əksinə, xüsusilə kadr çatışmayan sahələrdə bu modeldən aktiv istifadə olunur. Bizim isə real vəziyyətimiz budur: ölkədə, xüsusilə regionlarda ixtisaslı kadr çatışmazlığı mövcuddur.

Biz həkim ehtiyatı axtarıq, amma hazır, yetişmiş və dil baryeri olmayan bir resursdan istifadə edə bilmirik. Halbuki bu həkimlər imtahan verməyə, adaptasiya keçməyə, hətta regionlarda çalışmağa belə tam hazır olduqlarını bildirirlər. Azərbaycan diplomlarının tanınması ilə bağlı bir sıra beynəlxalq öhdəliklərə qoşulub. Yeni rədd qərarının hüquqi əsası olmalıdır, imtahan və ya adaptasiya hüququ təmin edilməlidir”.

R.Mahmudov əlavə edib ki, bu nə siyasi, nə də emosional məsələdir.

Bəs bu problemin kökündə nə dayanır? Azərbaycanlı həkimlərin ölkəyə qayıdıb xidmət göstərmə-

sində əngəllər nədir və necə həllini tapa bilər?

Məsələ ilə bağlı **Bakı Ağrı Klinikasının baş həkimi, invaziv ağrı mütəxəssisi Zülfüqar Yusifov** “Yeni Məşavət”ə danışib. O qeyd edib ki, bu problem uzun zamandır ki, müzakirə olunur və bu istiqamətdə Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən müəyyən addımlar atılır: “Məsələn, MDB ölkələrindəki tibbi təhsil ilə hazırda Azərbaycandakı tibbi təhsil arasında ciddi fərq var. Çünki MDB ölkələrində təhsil keçmiş sovet ölkələrində olduğu kimi tibb universitetini bitirdikdən sonra bir illik internatura ilə yekunlaşır. Lakin bizdə artıq tibb universitetindən sonra 3-5 il, bəzən isə 6 il davam edən rezidentura təhsili tətbiq olunur və bu proseslə tamamlanır.

Və bu rezidentura təhsili həm də keyfiyyəti ilə fərqlənir. Çünki burada artıq tələbə statusu deyil, həkim statusu ilə davam edilir, müəyyən maaş alınır, klinikalarda tibbi bilik və vərdislərə yiyələnilir, təcrübə artırılır və seçilmiş ixtisas üzrə daha dərin bilik və təcrübə əldə edilərək rezidenturayı bitirərkən daha təkmil bir kadr kimi işə başlamaq mümkün olur. Lakin inter-

naturada bu imkanlar olduqca məhdud idi”.

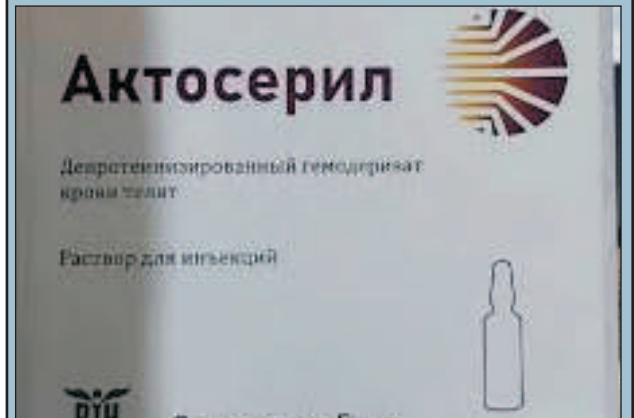
Zülfüqar Yusifov qeyd edib ki, bu gün məhz bu sistemlər arasındakı sədd MDB zonasında təhsil alan həmvətənlərimizin Azərbaycanın tibbi sistemə inteqrasiyasına müəyyən problem törədir: “Təbii ki, burada təhsilin zaman fərqi, nəzəri-praktik bilik fərqləri var. Bir də ki, ümumi beynəlxalq qaydalara əsasən, hər zaman başqa ölkədə təhsil almış şəxslərin digər ölkədə tibbi praktikaya inteqrasiyası zamanı müəyyən mərhələlərdən keçməsi tələb olunur. Bu mərhələlərə əlbəttə ki, Təhsil Nazirliyi tərəfindən diplomların tanınması, Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən diplomun təsdiqlənməsi daxildir. Əgər vətəndaşlıq və digər status

məsələləri yoxdursa, onda artıq miqrasiya ilə bağlı prosedurlar həyata keçirilir. Və bunun xaricində, eyni zamanda başqa ölkədə alınmış təhsilin bizim ölkədə adekvat fəaliyyət üçün yararlı olub-olmadığını təsdiqləmək məqsədilə Səhiyyə Nazirliyinin komissiyası tərəfindən bir müsabiqə imtahanı keçirilir. Buradan müsabət cavab alındıqdan sonra həmin kadrın bizim səhiyyə sistemində inteqrasiyası prosesi baş tutur”.

Mütəxəssis qeyd edib ki, bu istiqamətdə Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən mütəmadi işlər görülür və elanlar verilir: “MDB zonasında təhsil almış insanlarımız mütəmadi olaraq bu imtahanlara müraciət edirlər. Onların bir qisminin diplomları təsdiqlənir. Amma təbii ki, kifayət qədər insanlar da vardır ki, onların bu problemləri qalır və yaxud özləri müraciət etməmələri səbəbindən, yaxud da bu müsabiqə və diplomun təsdiqi ilə bağlı müxtəlif problemlərin olması səbəbindən bu məsələlər ləngiyə bilər”.

Zülfüqar Yusifov bildirib ki, problemən həlli o qədər də asan deyil, çünki bu proses hələ də davam edir: “Bir neçə il əvvəl rezidenturaya başla-

Sumqayıtda qadın hansı iynədən ölüb?

1953-cü il təvəllüdlü şəxs (qadın) yüksək təzyiq şikayəti ilə Sumqayıt Tibb Mərkəzinin tabeliyində fəaliyyət göstərən 3 nömrəli Ailə Sağlamlıq Mərkəzinə müraciət edib. Və orada xəstəyə iynə otağında iynə vurulub. İynədən dərhal sonra qadın ölüb.

“Medicina.az” xəbər verir ki, TƏBİB-in məlumatında xəstəyə “Aktoseril” adlı preparat vurulduğu bildirilib. Xəstəyə həkim təyinatı əsasında “Aktoseril” preparatının inyeksiyası icra edilib.

İnyeksiya zamanı xəstənin halı pisləşib, qəfil və sürətlə inkişaf edən anafilaktik şok reaksiyası baş verib. Bütün reanimasiya tədbirlərinə və həkimlərin çoxsaylı səylərinə baxmayaraq, şəxsin bioloji ölüm faktı qeydə alınıb.

Medicina.az “Aktoseril” dərmanını araşdırıb. Sözükeçən dərmanın yüksək təzyiq anında vurulması bir qədər şübhə yaradır. “Aktoseril”in təyinatında yara və ya yarıqların müalicəsində, eləcə də sinir xəstəliklərində, qanda oksigen yetməzliyi, qan dövranı pozulmasında, hüceyrə metabolismini yaxşılaşdıran preparat kimi təsnif olunub. Məşhur Rusiya istehsalı Aktovegin inyeksiyasının analoqudur. Adətən bizim həkimlər onu şəkər, insult xəstələrinə, yaşı adamlara beyin qan dövranı üçün təyin edirdilər.

Azərbaycanda onlayn dərman apteklərində “Aktoseril”in Çin istehsalı olduğu qeyd olunub. “Aktoseril”in Azərbaycan dərman bazasına necə, hansı məqsədlə daxil olduğu bizə qaranlıq qaldı.

Çox güman ki, xəstə yüksək hipertoniya krizi zamanı əraziyə yaxın mərkəzə gəlib və həkimin ona müalicə üçün yazdığı “Aktoseril” təqdim edərək inyeksiya etdirib. “Aktoseril” xəstələrə təsiri, müalicələrdə istifadəsi, effekti barədə dəqiq məlumat yoxdur.

yarkən belə qərar verildi ki, əvvəlki internatura diplomları tanınsın və bundan sonra rezidentura təhsili tətbiq olunsun. Və əgər MDB zonasından belə internatura təhsili ilə bağlı müraciətlər olacaqsas, onda biz vaxtaşırı bu qaydaları dəyişməli və ya uyğunlaşdırmalı olacağıq. Bunun üçün də əlbəttə ki, yeni bir müzakirə açılib adekvat ortaq bir nöqtə tapılmalıdır. Düşünürəm ki, hazırda atılacaq addımlar, hər halda, ölkənin ümumi mənafeyi, səhiyyə sisteminin reputasiyasına hörmət prinsipləri nəzərə alınmaqla həyata keçirilməlidir. Çünki bizim ölkə həkimlərinin də başqa ölkələrdə iş üçün müraciəti zamanı vətəndaşlıqlarından, dinlərindən asılı olmayaraq həmin ölkələrdə adekvat tələblər olur və biz də eyni mərhələlərdən keçməli oluruq ki, orada həkim statusu ala bilək. Bəzən də bu mərhələlər burada olduğundan

daha çətin ola bilər. Bu baxımdan məsələ göründüyü kimi asan məsələ deyil. Hətta məsələnin ikinci bir tərəfi də var və bu da vacib hissədir. Bəzən bizim həmvətənlər başqa ölkələrdə təhsil alırlar və onlar hətta rezidentura təhsilinə adekvat olan bir təhsil almış olurlar, bəzən ondan da yüksək səviyyəli təhsil alırlar. Lakin bundan sonra onların bizim ölkədə məhz malik olduqları ixtisas üzrə işləmələrində müəyyən problemlər ortaya çıxır. Məsələn, vaxtilə plastik cərrahiyyə ölkəmizdə təsdiqini tapmamışdı və yaxud invaziv kardiologiya yeni bir istiqamət idi. Bu istiqamətlərin hamısı artıq öz ixtisas pasportunu alıb və bu gün ölkəmizdə çox böyük populyarlıqla fəaliyyət göstərilir. Eləcə də bir sıra digər ixtisaslar üzrə də addımların atılması olduqca zəruridir”.

□ **Xəlida GƏRAY,**
“Yeni Məşavət”

Həcc ziyarəti üçün hazırlıq prosedurlarına daha erkən başlanılıb. Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının Həcc və Ümrə Nazirliyi Həcc ziyarəti üçün öncelikli hazırlıqlar prosedurlarının daha erkən başlanması üçün yeni işlər görür.

Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi (QMİ) Xarici Əlaqələr şöbəsinin yaydığı məlumatda qeyd edilir ki, bu il nazirlik dünyadakı bütün Həcc missiyalarına ötən Həcc ziyarətindən qısa müddət keçdikdən sonra növbəti Həcc ziyarəti üçün sənəd qəbulunun başlanması barədə göstərişlər verib: "Müvafiq olaraq vizaların verilməsi proseduru da çox erkən başladılaraq, Ramazan ayının sonunadək bitirilməsi bildirilir. Həccə niyyəti olan vətəndaşlarımızdan xahiş edirik, vaxtın genişliyinə baxmasınlar, yerlər bitmədən gəlib qeydiyyatla alınsınlar".

Həcc ziyarəti üçün hazırlıqlara erkən başlanılması ictimaiyyət arasında bir sıra fikirlərə səbəb olub. İddia edilir ki, Həcc ziyarəti ilə bağlı süni ajiotaj yaratmaq üçün erkən hazırlıqlara başlanılıb. Məlumdur ki, Həcc ziyarəti ilə bağlı konkret sayda kvota var. Belə olan halda yerlər dolandan sonra kvota artırmaq söhbəti olmur və Səudiyyə Ərəbistanı Krallığı heç kimə artıq kvota vermir. Bu səbəbdən camaat arasında dolanan söhbət həqiqəti əks etdirə bilirmi? Ümumiyyətlə, erkən hazırlıqların əsl səbəbi nədir?

Dini mövzular üzrə mütəxəssis, araşdırmaçı jurnalist Kənan Rövşənoğlu da mövzu ilə bağlı "Yeni Məsəvat"a fikrini bildirib: "Bizim uzun illərdir müşahidə etdiyimizə əsasən, Səudiyyə Ərəbistanı Həcc Nazirliyi bu cür prosedurları zaman-zaman dəyişir, təhlükəsizlik səbəbi ilə və ya xəstəliklərə görə, yeni məhdudiyyət və ya qaydalar tətbiq edir. Bu səbəbdən də sənəd qəbulunun erkən başlaması daha çox Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının qaydaları ilə bağlı olur, nəinki QMİ ilə. Erkən sənəd qəbuluna gəldikdə bu normaldır. Əksər ölkələrdə belə olur. Çünki Həcc milli məsələdir, yeni ölkə üzrə həyata keçirildiyi və minlərlə insan qatıldığı üçün erkən sənəd qəbulu və seçimlər olur. Bizdə, əlbəttə, Türkiyədəki qədər Həccə gedən olmur. Ancaq yenə də erkən müraciət normaldır, lazımı sənədləri və texniki prosedurları həll etmək üçün".

QMİ-nin erkən Həcc hazırlıqlarının "sirrri"

Həcc ziyarəti ilə bağlı bir sıra qadağalar; QMİ rəsmisi deyir ki, prosesin daha erkən başlamasının səbəbi xidmətlərin daha yaxşı təşkili ilə bağlıdır

O ki qaldı kvotaya, Kənan Rövşənoğlu deyib ki, hər ölkə üçün təqribən 1000 nəfərə 1 nəfər həcc kvotası var: "Məsələn, İraqda və Türkiyədə əhalinin sayı 85 milyondur, ona görə də o ölkələrdən ildə 85 min insan Həccə gedir. Azərbaycanda isə bu qayda ilə kvota 10 min nəfər olmalıdır. Ancaq bizdə son illərdə ortalama 1500 nəfər Həccə gedən zəvvar olur. Yəni bizim ölkəmiz kvotanın 15 faizini istifadə edir. Azərbaycanda ən çox Həcc zəvvarı 2008-ci ilə qədər olub, təxminən 6 min nəfər Həccə gedib, amma ondan sonra kvota hökumət tərəfindən 2 min nəfərə endirilib. Və sonrakı illərdə bir daha 6 minə yüksəlməyib. Ona görə də Azərbaycanla bağlı kvota problemi yoxdur".

QMİ-nin Xarici Əlaqələr şöbəsinin müdiri, Həcc elektron sistem rəhbəri Vüsal Cahangiri məsələ ilə bağlı "Yeni Məsəvat"a bunları deyib: "Ola bilsin, bəzi vətəndaşlarda narahatlıq yarada bilər, amma buna heç bir əsas yoxdur. Prosesin daha erkən başlamasının səbəbi xidmətlərin daha yaxşı təşkili ilə bağlıdır, eləcə də bundan əvvəlki hazırlıqların erkən başlanmasıdır".

kən başlanmasıdır".

Qeyd edək ki, QMİ 2025-ci ildə Həcc ziyarətinə getmək istəyən vətəndaşlar üçün qiymətləri müəyyən edib. Bir nəfər üçün ziyarət paketinin qiyməti 5 950 ABŞ dolları (10 min 115 manat) təşkil edir. Ziyarət vahid formada təşkil olunacaq və hava nəqliyyatı ilə həyata keçiriləcək. Tələb olunan sənədlər isə ümumvətəndaş pasportu (ən azı 1 il vaxtı olmalıdır), şəxsiyyət vəsiqəsinin surəti, 5 sm/5 sm ölçüdə 2 ədəd ağ fonda çəkilmiş rəngli fotosəkil (qadınlar tünd hicabda). Sağlamlıq haqqında arayış.

Səudiyyə Ərəbistanının Daxili İşlər Nazirliyi qarşıdan gələn Həcc mövsümünə hazırlıqların tam miqyasda başladığını və bu çərçivədə 23 aprel 2025-ci ildən etibarən Məkkəyə girişlə bağlı yeni məhdudiyyətlərin tətbiq olunacağını açıqlayıb. Ərəb mediasının məlumatına görə, nazirlik bildirib ki, hazırda krallıqda Ümrə vizası ilə olan bütün xarici vətəndaşlar ən gec 29 aprel tarixinədək ölkəni tərk etməlidirlər, əks halda, viza qaydalarını pozmuş sayılacaqlar. 23 apreldən etibarən isə Səudiyyə Ərəbistanının müxtəlif şəhərlərində

yaşayan əcnəbilər Məkkəyə daxil olmaq üçün xüsusi icazə almalıdırlar. Belə icazəsi olmayanlar Al-Şumeysi və digər nəzarət keçid məntəqələrində geri qaytarılacaqlar.

Bununla yanaşı, yaşayış icazəsi (iqama) Məkkə üzrə qeydiyyatda olan ekspatriantlar bu tələbdən azad edirlər. Eyni zamanda peşə fəaliyyəti ilə bağlı Məkkəyə və ya müqəddəs məkanlara (Məşair-i Müqəddəsə) daxil olması zəruri olan xarici işçilər işlərinin xarakterinə uyğun olaraq "Absher" və ya "Muqem" portalları vasitəsilə xüsusi icazə almalıdırlar.

Bu il Səudiyyə Ərəbistanı uşaqların Həcc ziyarətində iştirakını da qadağan edib. Qərara səbəb kimi izdiham səbəbindən yaranan təhlükəsizlik riskləri göstərilib. Səudiyyə Ərəbistanının Həcc və Ümrə Nazirliyi bildirib ki, bu addım uşaqları Həcc zamanı müşahidə olunan ciddi sıxıqla bağlı potensial risklərdən qorumağa yönəlib. **Nazirlik açıqlamasında deyib:** "Bu qərar uşaqların təhlükəsizliyini və rifahını təmin etmək, eləcə də Həcc ziyarəti zamanı yaranan zərər qarşısını almaq

məqsədi daşıyır". Nazirlik həmçinin açıqlayıb ki, 2025-ci il üçün Həcc ziyarətinə üstünlük ilk dəfə Həccə gedəcək zəvvarlara veriləcək. Bu il Həcc mövsümünün ayın görünməsinə uyğun olaraq 4-6 iyun tarixlərində başlaması gözlənilir.

Zəvvarların təhlükəsizliyinin artırılması üçün nazirlik bir sıra yeniliklər tətbiq edib. Bunlara aşağıdakılar daxildir: təhlükəsizlik üzrə marifləndirmə kampaniyalarının başlanılması; müqəddəs məkanlarda zəvvarların hərəkətini tənzimləyən müasir ağıllı sistemlərin tətbiqi; çadır düşərgələrinin və piyada yollarının modernləşdirilməsi yolu ilə infrastrukturun yenilənməsi.

Həcc zamanı həddindən artıq sıxlığın qarşısını almaq

üçün Səudiyyə Ərəbistanı viza siyasətini yeniləyib. 1 fevral tarixindən etibarən 14 ölkədən olan şəxslər - o cümlədən Hindistan - yalnız bir girişli vizanı ala biləcək. Çoxsaylı giriş vizasına malik bəzi şəxslər əvvəlki illərdə Həcc dövründə ölkəyə daxil olaraq rəsmi qeydiyyatdan keçmədən ziyarətə qatılırdılar. Yeni qayda bu ölkələrə şamil olunur: Əlcəzair, Banqladeş, Misir, Efiopiya, Hindistan, İndoneziya, İraq, İordaniya, Mərakeş, Nigeriya, Pakistan, Sudan, Tunis və Yəməni. Yeni viza qaydasına əsasən, bu ölkələrdən gələn şəxslər yalnız 30 gün müddətində qüvvədə olan bir girişli viza üçün müraciət edə biləcəklər.

□ **Afaq MİRƏVİQ,**
"Yeni Məsəvat"

Şeyx Səudiyyə Ərəbistanına niyə gedib?

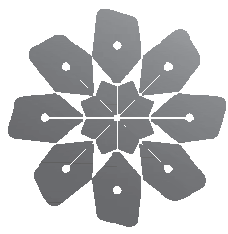

Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədri Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə Səudiyyə Ərəbistanına səfərə gedib.

Şeyxülislam A.Paşazadə İslam Aləmi Liqasının Baş katibi, Dünya Üləmalar Heyətinin sədri Məhəmməd bin Əbdülkərim Əl-İsənin dəvəti ilə İslam Aləmi Liqasının Elektron Platformasının təqdimat və müzakirəsi tədbirində iştirak edib.

İslam Aləmi Liqası dünyadakı missiyasına sadıq qalaraq, rəqəmsal dövrün gətirdiyi yeniliklər, çətinliklər və imkanlarla uyğunlaşaraq öz global platformasını istifadə etməyi və bu platforma vasitəsilə uzun müddətdir həllini gözləyən rəqəmsal problemlərin aradan qaldırılmasına töhfə verməyi hədəfləyir.

Mərasimdə İslam dünyasının müftiləri, böyük alimləri, fiqh və şəriət elmi qurumlarının nümayəndələri iştirak ediblər.

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

**Dini və milli tolerantlıq, millətlərarası
münasibətlərin inkişaf etdirilməsi**

Azərbaycanın xarici işlər naziri Ceyhun Bayramov rəsmi səfər çərçivəsində Vatikanla Roma Papa XIV Leo ilə görüşüb. XİN rəhbəri bu barədə X platformasında paylaşım edib və bildirib ki, Azərbaycanla Müqəddəs Taxt-Tac arasında münasibətlər yüksək səviyyədədir və dinlərarası dialoqun təşviqində mühüm rol oynayır. Nazirin sözlərinə görə, iki ölkə arasındakı əlaqələr multikulturalizmin dəstəklənməsi, müxtəlif din və mədəniyyətlərin birgə yaşamasının təşviqi baxımından nümunəvi model kimi çıxış edir. Qeyd olunub ki, Azərbaycan dövlətinin əsas prioritetlərindən biri dini tolerantlığın və dialoqun gücləndirilməsidir və Vatikanla əməkdaşlıq bu istiqamətdə əhəmiyyətli töhfə verir.

Qeyd edək ki, noyabrın ilk həftəsində Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin (QMI) sədri Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə də Vatikanla səfər etmişdi, səfər çərçivəsində Roma Katolik Kilsəsinin rəhbəri Papa XIV Leo ilə görüşmüşdü. Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə Heydər Əliyev Fondunun son illər ərzində Vatikandakı fəaliyyətinin əhəmiyyətini vurğulayıb, ölkəmizdə ikinci Katolik Kilsəsinin inşası barədə məlumat vermişdi.

Göründüyü kimi, Azərbaycanla Müqəddəs Taxt-Tac - Vatikan arasında uzun illər qarşılıqlı maraqlara əsaslanan münasibətlər son zamanlar yeni keyfiyyət mərhələsinə yüksəlib. Bu əlaqələr təkcə diplomatik çərçivəni aşaraq humanitar, mədəni və dini sahələrdə də genişlənir və strateji məhiyyət daşımağa başlayır.

Siyasi şərhçi, dini mövzular üzrə mütəxəssis Azər Hüseynov mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a fikrini bölüşüb: "Azərbaycanın müasir xarici siyasətinin əsas istiqamətlərindən biri müxtəlif güc mərkəzləri ilə balanslı, praqmatik və çoxşaxəli diplomatik əlaqələrin qurulmasıdır. Bu yanaşma təkcə siyasi maraqların təmin edilməsinə deyil, həm də beynəlxalq aləmdə ölkənin nüfuzunun artırılmasına xidmət edir. Azərbaycan uzun illər boyunca ərzində nə

qədər mürəkkəb geosiyasi proseslərlə üzləşsə də, bu çətinlikləri rəşional diplomatik alətlərdən istifadə etməklə aradan qaldırmağa nail olub. Xüsusilə 30 il davam edən Ermənistanın işğal siyasəti dövründə Azərbaycan məhz çoxvektorlu diplomatiya vasitəsilə beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətini regionda mövcud olan ədalətsizliyə yönəldə bilmiş və Ermənistanın təcavüzkar dövlət olduğunu qlobal miqyasda qəbul etdirib.

Bu baxımdan Azərbaycanın Vatikanla əməkdaşlığı ölkənin xarici siyasətində xüsusi strateji xətt təşkil edir. Vatikan dünyada təkcə dini mərkəz deyil, həm də siyasi və humanitar səviyyədə mühüm təsire malik olan aktordur. Hazırda dünyanın bir çox aparıcı dövlətlərinin siyasi elitalarında, xüsusilə ABŞ, Latın Amerikası və Avropada katolik icmasının güclü mövqeyi nəzərə alınsa, bu qurumla qurulan dialoq Azərbaycanın beynəlxalq platformadakı mövqelərini gücləndirən əlavə diplomatik kanaladır. Roma Papasının qlobal miqyasda qəbul edilən nüfuzu, dünya siyasətində formalaşdırdığı mənəvi və siyasi təsir Azərbaycan üçün həm kommunikasiya, həm də mesajvermə baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır".

Siyasi şərhçi əlavə edib ki, Azərbaycanın Vatikanla

Din və tolerantlıq

Yeni Müsavat
N 216 (8826) 28 noyabr 2025

Katolik dini mərkəzlə

əməkdaşlıq niyə vacibdir?

Ekspert: "Azərbaycan xristian dünyasına, xüsusilə də katolik icmalarına birbaşa mesaj göndərmək imkanı əldə edir"

Bundan əlavə, Vatikanla əlaqələrin güclənməsi Azərbaycanın "yumşaq güc" strategiyasının mühüm bir elementi kimi çıxış edir. Dünya siyasətində təsir yalnız hərbi və iqtisadi güclə ölçülmür; humanitar, dini və mədəni diplomatiya da ciddi rol oynayır. Azərbaycan dini azadlıqların təmin edilməsi, müxtəlif icmaların dinc birgə yaşaması və dövlət-din münasibətlərinin harmonik şəkildə qurulması ilə bu sahədə ciddi üstünlüklər nümayiş etdirir. Xüsusən Avropada və bəzi Qərb ölkələrində dini narahatlıqların və münaqişələrin artdığı dövrdə Azərbaycanın bu modeli xüsusi diqqət çəkir.

münasibətlərinin digər bir mühüm tərəfi ölkənin dini tolerantlıq modelinin beynəlxalq aləmdə tanınmasıdır: "Azərbaycan tarixən çoxkonfessiyalı cəmiyyət kimi formalaşmış və bu müxtəliflik dövlət siyasətində qorunub saxlanmışdır. Müasir Azərbaycan dövləti də dini müxtəlifliyin qorunmasını, dini icmaların sərmələri və tolerant mühitin möhkəmlənməsini öz siyasi prioritetlərindən biri kimi qəbul edir. Bu çərçivədə ölkədə katolik icması üçün kilsənin inşa edilməsi, dini ayinlərin sərbəst şəkildə icra olunması və müxtəlif xristian icmalarının fəaliyyətinə dövlət dəstəyi Azərbaycanın dünyada nadir multikultural modellərdən birini formalaşdırdığını göstərir. Bu, ey-

ni zamanda beynəlxalq aləmdə Azərbaycanın müsbət imicinin möhkəmləndirilməsi və ölkənin dinlərarası dialoq mərkəzi kimi tanınması baxımından xüsusi əhəmiyyətə malikdir.

Azərbaycan-Vatikan əməkdaşlığının daha bir vacib izahı odur ki, bu əlaqələr vasitəsilə Azərbaycan xristian dünyasına, xüsusilə də katolik icmalarına birbaşa mesaj göndərmək imkanı əldə edir. Postmüharibə dövründə Azərbaycanın Qarabağda apardığı bərpa və yenidənqurma prosesi, mədəni irsin qorunması və dini abidələrin bərpası ilə bağlı atdığı addımlar da məhz bu müstəvidə xristian dünyası ilə kommunikasiya xəttinin gücləndirilməsinə xidmət edir. Vati-

kan kimi qlobal dini mərkəzin Azərbaycanın bu siyasətini yaxından tanıması və dəstəkləməsi ölkəmizin beynəlxalq humanitar-diplomatik imkanlarını daha da genişləndirir".

Azər Hüseynov qeyd edir ki, Ceyhun Bayramovun Vatikan səfəri yalnız diplomatik görüş xarakteri daşımır, həm də Azərbaycanın dinlərarası dialoq, sivilizasiyalararası əməkdaşlıq və qlobal humanitar diplomatiya sahəsində formalaşdırdığı nüfuzun nümayişi kimi çıxış edir: "Azərbaycan bu səfər vasitəsilə həm öz tolerantlıq modelini dünyaya təqdim edir, həm də qlobal xristian platformalarında ölkənin mövqelərinin daha obyektiv dəyərləndirilməsinə şərait yaradır.

Azərbaycan-Vatikan münasibətləri təkcə iki tərəf arasında diplomatik əlaqə deyil, həm də Azərbaycanın beynəlxalq imicinin möhkəmləndirilməsi, tolerantlıq siyasətinin nümayişi və qlobal platformalarda təsir imkanlarının genişləndirilməsi baxımından strateji əhəmiyyət daşıyır. Bu dialoq Azərbaycanın həm siyasi, həm humanitar, həm də mənəvi sahələrdə formalaşdırdığı çoxvektorlu diplomatiyanın mühüm bir istiqamətidir. Azərbaycanın bu istiqamətdə atdığı addımlar ölkənin regional liderlik iddiasını gücləndirməklə yanaşı, onun qlobal humanitar və multikultural dəyər mərkəzlərindən biri kimi mövqeyini daha da möhkəmləndirir".

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Afaq MİRAYIQ

Bakının ən qədim kilsəsi

Müqəddəs Mixail kilsəsi haqda nə bilirik?

Bakıda pravoslav, katolik və erməni-qriqoryan kilsələri fəaliyyət göstərir. Bu sıraya Müqəddəs Mixail Arxangel Kilsəsi, Müqəddəs Bakirə Məryəmin Kosteli və Müqəddəs Qriqori Kilsəsi daxildir.

Ali Mələk Mixail kilsəsi Bakının mərkəzində, Yasamal rayonunun Vidadi və Zərgərpalan küçələrinin kəsişməsində yerləşən, Bakı yeparxiyasının tabeliyində olan rus pravoslav kilsəsidir. Pskov memarlıq üslubunda inşa edilən tikili dəniz gəmisi göyertəsini xatırladan interyeri ilə seçilir. Kilsənin protiyereyi Mefodi Əfəndiyevdir. Hazırda burada üç keşiş və bir dyakon xidmət göstərir. Bakının indiyə qədər qorunub saxlanmış ən qədim kilsəsidir. Kilsə dini funksiyalarının

yanında sosial layihələrlə də tanınır, o cümlədən kimsəsizlər üçün xeyriyyə yeməxanası və uşaqlar üçün din məktəbi fəaliyyət göstərir.

Kilsənin tarixi 1813-cü ildə Güllüstan sülh müqaviləsi ilə Bakı xanlığının Rusiya imperiyasına birləşdirilməsindən sonra başlayır. İlk növbədə San adasında Xəzər donanmasının eskadra heyəti üçün tikilmiş kilsə 1844-cü ildə Bakıya, Bayır şəhərdə yerləşən ikimərtəbəli karvansarayla köçürülüb. Əvvəllər Donanma kilsəsi kimi tanınan məbəd sonralar Batal-

yon kilsəsi və Alay kilsəsi adlandırılıb, 1892-ci ildə isə Arxangel Mikayılın şərəfinə təqdis edilib. 1850-ci ildə Cənubi Qafqaz regionuna səfəri zamanı Rusiya vəliəhdi, gələcək imperator II Aleksandr başqa şəhərlərlə yanaşı Bakıda olmuş, burada dəniz kilsəsini də ziyarət etmişdir. Bundan başqa, 1858-ci ildə Gürcüstan ekzarxi, mitropolit İsidor Bakıda tikilmiş üçüncü məbədi - Nikolay kilsəsinə təqdis etmək üçün keçirdiyi səfərdə Donanma kilsəsini də ziyarət edib.

Kilsə 1936-cı ildə SSRİ hakimiyyəti tərəfindən bağlanaraq yataqxanaya çevrilib, lakin 1946-cı ildə yenidən ibadətə açılıb və o vaxtdan

bəri fasiləsiz fəaliyyət göstərir. 1966-cı ildə Milad bayramı zamanı kilsədə yanğın olub. Həmin vaxt Azərbaycan SSR Nazirlər Soveti yanında Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin sədri vəzifəsində çalışan Heydər Əliyevin dəstəyi ilə

1967-ci ildə kilsə yenidən fəaliyyətə başlayıb. XXI əsrdə kilsədə bir sıra bərpa və yenidənqurma işləri keçirilib. 2000-ci ildə aşağı mərtəbədə müqəddəs həvari Varfolomey adına prihod tikilib, 2013-2021-ci illərdə isə döv-

lət və xeyriyyəçilərin dəstəyi ilə kilsənin fasadı, günbəzi, zəng qülləsi və interyeri tamamilə yenilənib. Kilsədə kimsəsizlər üçün xeyriyyə yeməxanası fəaliyyət göstərir.

□ "Yeni Müsavat"

ÜSAVAT

Son səhifə

N 216 (8826) 28 noyabr 2025

Gündüz yuxusu ömrü uzadır?

London Universitet Kolleci, Kaliforniya Universiteti və Urugvay Respublika Universitetinin alimləri tərəfindən aparılan son tədqiqatlar göstərib ki, müntəzəm gündüz yuxusu ömrü uzada və beyni daha uzun müddət sağlam saxlaya bilər. Oxu.Az xəbər verir ki, bu barədə "Sleep Health" jurnalında məlumat dərc olunub. Nəşrin məlumatına görə, gündüz yuxusuna genetik meyillilik beynin ümumi həcminin 15.8 kubsantimetr artması ilə əlaqələndirilə bilər. Bu kəşf beynin sağlamlığında yuxunun rolunu təsdiqləyir, baxmayaraq ki, koqnitiv (dərək) funksiyaların yaxşılaşması ilə birbaşa əlaqə müəyyən edilməyib.

Tədqiqatçılar gündüz yuxusuna meyilliliyi müəyyən etmək üçün 92 genetik markerdən istifadə ediblər və bu vərdişin beynin inkişafına təsir göstərə biləcəyini aşkarlayıblar. Bununla belə, sağlamlıq vəziyyəti və həyat tərzini digər amillərin də bu prosese təsir edə biləcəyi qeyd olunur.

Məlum olub ki, tez-tez gündüz yuxusuna gedən işləyənlərin ümumi beynin həcmi daha kiçik, reaksiya müddəti isə daha yavaş olur. Bu isə gündüz yuxusu ilə koqnitiv funksiyaların zəifləməsi arasında potensial əlaqəyə işarə edir. Lakin təhlil gündüz yuxusunun hipokampusun həcminə və ya yaddaşın yaxşılaşmasına nəzərəcərpacaq təsirini göstərməyib. Tədqiqat nəticələri həmçinin göstərib ki, gündüz yuxusuna meyilli olan yaşlı işləyənlər arasında ürək-damar xəstəlikləri və diabetə daha çox rast gəlinir. Bu amillərin də onların koqnitiv qabiliyyətlərinə təsir göstərə biləcəyi ehtimal edilir.

Çində qidanın acılığını yoxlamaq üçün süni dil yaradılıb

Sanaxayda Şərqi Çin Elm və Texnologiya Universitetinin tədqiqat qrupu qidanın acılığını təyin edə bilən bionik dil təqdim edib. Oxu.Az xəbər verir ki, bu barədə "Sinxua" məlumat yayıb. Cihaz quru süd, akril turşusu və xolin xloridinin qarışımı ilə əldə edilən yumşaq gel

materialından hazırlanıb. Elektrik mənbəyinə qoşulduqda, xlorid və hidrogen ionları olan gel elektrik keçirməyə başlayır. Qida nə qədər acı olarsa, elektrik keçiriciliyi bir o qədər azalır. Sınaq zamanı süni dil sərkiz müxtəlif acılı qidaları sınaqdan keçirib və onlara 0-dan (acısız) 70-ə

(maksimum acılı) qədər bal verib. Nəticələr demək olar ki, insanların verdiyi qiymətlərlə tamamilə üst-üstə düşüb.

Dünyanın ən kiçik atı tapıldı

52,6 sm boyu olan alman atı dünyanın ən kiçik atı kimi tanınıb. Oxu.Az bu barədə Ginnesin Rekordlar Kitabının saytına istinadən məlumat verir. Ən kiçik atın adı Pummukeldir. Onun boyu əvvəlki rekordçu olan polşalı Bombel adlı atdan dörd santimetr qısadır. Ən kiçik atın sahibi Karola Vaydemann bildirib ki, heyvanı 2020-ci ildə tibbi yardıma ehtiyacı olan atları axtaran bir dostu tapıb. O vaxt Pummukel beş aylıq olub və boyu 47 sm təşkil edib.

Dünyanın ən çirkli şəhəri elan olundu

İranın paytaxtı dünyanın ən çirkli şəhəri elan olunub. Oxu.Az xəbər verir ki, bu barədə "Azad İran" məlumat yayıb. Məlumatla görə, global hava keyfiyyəti indeksini dərc edən "IQ Air İnstitutu" Tehranı dünyanın ən çirkli şəhəri kimi təqdim edib. Hazırda şəhərin beynəlxalq çirkənləndirəndeksi 233-dür.

Bunları bilirsinizmi?

- * Çini qabları isti su ilə yumaq olmaz. Bu zaman onların rəngi tez solacaq.
- * Gümüş qaşıqların və ya çəngəllərin daha yaxşı parıltması üçün onları diş pastası və nəşatir spirti qatılmış su ilə yuyun.
- * Küçə boyu kişi, xanımdan solda getməlidir. Sağda yalnız hərbi qulluqçular gedə bilərlər, hansı ki, onlar da hərbi salamlaşmanı verməyə hazır olmalıdır.
- * Əgər qadın bədrədisə və ya sürüşdüsə, onun dirseyindən tutmaq lazımdır. Amma adi vaxtda kişinin qadının əlindən tutmasına qadın özü qərar verməlidir.
- * Qadın qarşısında kişinin siqaret çəkməsi düzgün deyil, o yalnız bunu qadından icazə qaldıqdan sonra edə bilər.
- * Girişdə və çıxışda kavalər xanımdan əvvəl qapını açır, amma özü arxada gedir.
- * Nərdivandan qalxarkən kişi öz yoldaşından 1-2 pillə arxada və ya nərdivandan enərkən isə 1-2 pillə qabaqda getməklə öz yoldaşını "sığortalamalıdır".
- * Liftə girdikdə birinci kişi girməli və çıxışda isə xanım birinci çıxmalıdır.

Şotlandiyada qadın nadir xəstəlik səbəbindən gündə üç litr tər tökür

Şotlandiyada nadir xəstəlikdən əziyyət çəkən bir qadın hər gün təxminən üç litr tər ifraz edir. Oxu.Az "Unilad" nəşrinə istinadən xəbər verir ki, Darsi Hemiltona şiddətli hiperhidroz diaqnozu qoyulub. Tibb işçiləri onun vəziyyətini qarşılaşdıqları ən çətin hallardan biri kimi qiymətləndiriblər. Darsi bildirib ki, problemi ilk dəfə ibtidai sinifdə oxuduğu vaxt yaşadlarından xeyli çox tərlədiyini görəndə hiss edib. O, vəziyyətini sinif yoldaşlarından gizlətmək üçün məktəbə üç dəst geyim aparırmış. Bundan əlavə, gündə beş dəfə duş qəbul etmək məcburiyyətində qalırdı.

Şotlandiyalı qadın məktəbdə davamlı olaraq təzyiq və zorakılığa məruz qaldığı üçün 14 yaşında məktəbi tərk etməli olub: "Məktəb mənim üçün kabus idi. Məni təhqir edir, çirkli adlandırırdılar. Bu, həyatımda dərin izlər buraxdı".

O bildirib ki, tər qoltuqlarından belinə qədər axır, bədənində ağırlı səpkilər, qabarcıqlar və xoralar əmələ gəlir. Susuzluğunu təmin etmək üçün isə gündə beş litrə qədər su içir.

"Hiperhidroz - yəni həddindən artıq tərləmə çoxları tərəfindən pis gigiyena ilə əlaqələndirilir. Ancaq bu, bir xəstəlikdir və insanlar bununla yaşamağa məcburdurlar", - deyər Şotlandiyalı qadın vurğulayıb.

Dubayda süni intellekt restoranın şef aşpazı oldu

Dubaydakı "Woohoo" restoranında yeməkləri minlərlə resept və dad uyğunluğu məlumatları əsasında təlimləndirilmiş süni intellekt "şef Ayman" hazırlayır. Oxu.Az "South China Morning Post" qəzetinə istinadən xəbər verir ki, süni intellekt aşpaz BƏƏ-də "Vivid Studios" şirkəti tərəfindən yaradılan "Umai" modelinə əsaslanan avatar şəklindədir. O, orta yaşlı kişi görünüşündədir, eynək taxır və futuristik obrazı ilə seçilir. "Şef Ayman" çoxsaylı reseptlər və qida məlumatları əsasında toplanmış biliklərdən istifadə edərək mətbəxi idarə edir. "Şef Ayman" müxtəlif inqredient və dad kombinasiyalarını birləşdirərək yeni yeməklər yarada bilir.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dəqiqə" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500